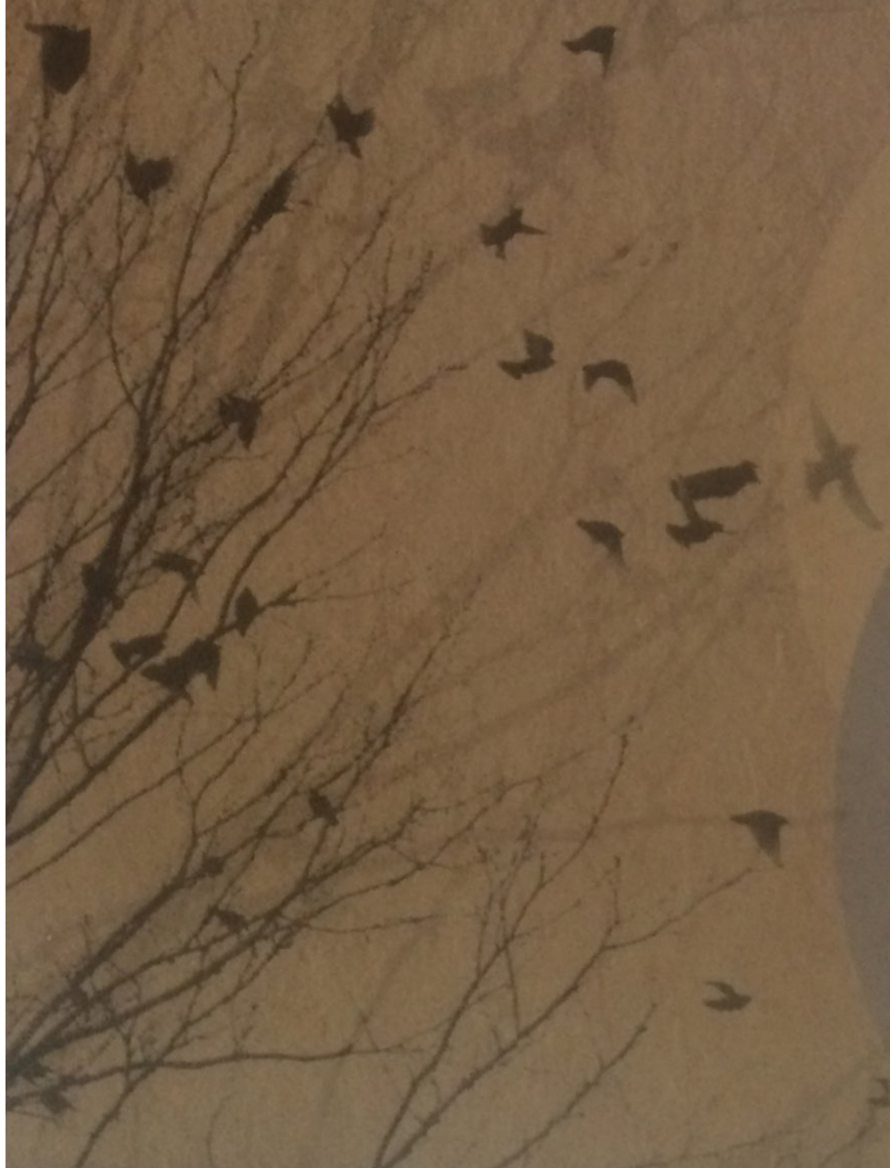
چوارینەکانی خەییام

وەرگێڕاوی: شێخ سەلام

لە گەڵ دەقی شیعرە فارسییەکانیدا

انتشارات کردستان

بسم الله الرحمن الرحیم

چوارینەکانی خەییام

سرشناسه : خیام، عمربن‌ابراهیم، ۴۳۲ - ۵۱۷؟ق.

عنوان قراردادی : رباعیات. فارسی . کردی .

عنوان و نام پدیدآور : چوارینه کانی خه‌ییام(فارسی ـ کردی)/ سروده‌ی عمر خیام؛ برگردان به کردی سلام [سلیمانیه] .

مشخصات نشر : سنندج: انتشارات کردستان، ۱۳۸۷.

مشخصات ظاهری : ۲۳۷ ص.

شابک : ۹۷۸ - ۹٦٤ ـ ۹۸۰ ـ ۰۵۹ ـ ۲

وضعیت فهرست نویسی : فیپا

یادداشت : فارسی - کردی .

موضوع : شعر فارسی -- قرن ۵ق.

موضوع : شعر کردی -- قرن ۱۴ -- ترجمه شده از فارسی.

موضوع : شعر فارسی -- قرن ۵ق. -- ترجمه شده به کردی.

شناسه افزوده : سلیمانیه‌ای ، سلام، ۱۸۹۲ - ۱۹۵۹م.مترجم

رده بندی کنگره : PIR٤٦٢٥/ی۸۸ک٤١٣٨٧

رده بندی دیویی : ۸فا۱/۲۲

شماره کتابشناسی ملی : ۷۱۳۰۳۲۱

چوارینەکانی خەییام

لەگەڵ دەقی شیعرە فارسییەکانیدا

هۆنراوەی: حەکیم عومەری خەییام

وەرگێڕاوی: شێخ سەلام

انتشارات کردستان

سنندج

انتشارات کردستان

Kurdistan Publication

سنندج - پاساژ عزتی - تلفن: ۲۲۶۵۳۸۲

چوارینەکانی خەییام

✓ ناوی کتێب (نام کتاب):	چوارینەکانی خەییام
✓ هۆنراوە (سرودەی):	حەکیم عومەری خەییام
✓ وەرگێڕاوی (ترجمە):	شێخ سەلام
✓ کەڕەتی چاپ (نوبت چاپ):	یەکەم (اول)؛ ۱۳۹۳
✓ ژمارەی چاپکراو (تیراژ):	۵۰۰۰ بەرگ (جلد)
✓ ژمارەی لاپەڕە و قەوارە (تعد اد صفحە و قطع):	۲۴۰ صفحە جیبی
✓ بڵاوکەرەوە (ناشر):	بڵاوکردنەوەی کوردستان (انتشارات کردستان)

نرخی:
۶۰۰۰ تمەنە

شابک: ۲ ـ ۰۵۹ ـ ۹۸۰ ـ ۹۶۴ ـ ۹۷۸

ISBN: 978 - 964 - 980 - 059 - 2

سەرەتا

«غیاث الدین» ئەبولفەتح عومەر کوڕی ئیبراهیم خەییام یەکە دانشمەند و فەیلەسووفی خۆرهەڵاتە، لە ناوەڕاستی سەدەی پێنجەمی هیجری لە شاری «نەیشاپوور» لە دایك بووە و لە هەوەڵی سەدەی شەشەمدا مردووە و لە گۆڕستانەکەی نەیشاپووردا نێژراوە.

دانشمەندی ناوبراو ئەمەندە زۆر تەرجەمەی حاڵی لەلایەن دانشمەندانی

خۆرئاوا و خۆرهەڵاتەوە، نووسراوە هیچ پێویست نابینم دوور و درێژ بە تان‌وپۆیا بچم و لە بنج و تیرە و ڕەگەز و ژیانی بنووسم، بەڵام لە ساڵی ١٩٤٩دا لەلایەن شاعری بەرزەوە «احمد حامد صراف» کتێبێکی بەناوی «تەرجەمە و تەئلیف» لەسەر عومەر خەییام نووسیوە. لام‌وایە لە هەموو نووسراوەکانی پێشوو ڕاست و دروستتر و دوور و درێژترە، هەر جۆرە زانینێك لە کار و کردەوەی حەکیمی ناودار خواهش بفەرمووی زۆر بە ڕێکوپێکی نووسراوە.

عومەر خەییام لە پێشا لە خۆرئاواوە ناوبانگی بەرز بووەوە چونکە شاعیری ناوداری ئینگلیز «فیتزگراڵد» چەند ڕوباعییەکی بە ئینگلیزی گۆڕی؛ ئەو چەن

ڕوباعییەکارەساتێکی وای کرد ئەو شەرابە
کەعومەر خەییام لەکاتی ژیانا داوای ئەکرد
و بە ئاواتی نەگەی فیتزگرالد بە ڕەنگی
دەرخواردی دا پارچە پارچە جومگەکانی
کە لەیەك ترازابوو و لەناو خاك و خۆڵی
گۆڕا ڕزابوو، سەرلەنوێ یەکی گرتەوە و
زیندوو بووەوە!. مەزهەبی تەناسوخەکەی
ڕاست دەرچوو لە جاران چاکتر هاتەوە
دنیا، لە هەموو یانەکانی ئاورووپادا لەلای
سەرەوەکورسی بۆ دانرا... بەڵێ فیتزگرالدی
زیندوو عومەر خەییامی مردووی بە
ڕەنگی زیندوو کردەوە تا دنیا دنیابێ ئیتر
نەمرێ!

ئەگەر تۆزێ سەرنج لەم کار و بارە
بدەین زۆر باش دەرئەکەوێ کە عومەر
خەییامی مردووش شەربەتێکی

دەرخـــواردی فـــیتزگـــراڵد داوە کــە لە خۆرهەڵات و خۆرئاوادا ناوبانگی وەکـوو خۆر بدرەوشـێتـەوە. کـردەوەی خـەییام لە کردەوەی گراڵد گەورەترە چونکە ئەو زیندوو بوو، مردووی زیندوو کردەوە، [بەڵام] ئەم مردوو بوو نەیهێشت ئەو لە دنیادا بمرێ، هەتا دنیا بمێنێ ئەمێنێ!. بەڵێ زۆر ڕاستە کە شاعیرێکی ئێران (رابیت کوردستـانی) ئەڵێ:

دلیــران را پس از مــردن دلیــری بــیشتر گــردد
که چرم گرگ بعد از خود به پیل افکن سپر گردد

بەم وتارە بچووکە سەرەتاکەمان دوایی هێنا.

چۆن عومەر خەییامم کرد بە کوردی؟

هەرچەند تەماشای ئەو نووسراوانەم ئەکرد کە لە بابەت «خەییام»ەوە نووسراون سەرم سوڕئەما کە ئەم چەند چوار خشتەکییە بۆ بە چوار قوڕنەی دنیادا بڵاو بووەوە و بۆ بە هەموو زمانێك تەرجەمە کرا؟ جارێ ئەگەر بڵێین شاعیرێ وەکوو خەییام لە ئێرانا نەبووە ڕاست نییە؛ چونکە «سەعدی» شیرازی و «کەلیم»ی هەمەدانی و «شەوکەت»ی بوخاری و هتد... زۆر لەو شاعیرتر و پایە بەرزتر بوون. خۆ ئەگەر

بڵێین ئەم شێوەی چوار خشتەکییە کە سێ
نیوەی موقەففا بێ و نیوەی چوارەم بێ قافیە
بێ تەنها عومەر خەییام وای هێناوە،
ئەمیش هەرچەند ئەوەندە ئیشێکی زۆر
گەورە نییە چونکە ڕوباعی زادەی غەزەل و
قەسائیدە و لە پێش خەییامەوە
«باباتاهێر»ی هەمەدانی لەسەر ئەم شێوەیە
ڕوباعیاتی وتووە، ئەوەندە هەیە کە
ڕوباعیاتی باباتاهێر لەسەر وەزنی
ڕوباعیاتی خەییام نییە بەڵام یەك شێوەیە.

زۆر بە بەریا ناچم تەماشام کرد،
ڕوباعیاتی خەییام بە هەموو زمانێ
تەرجەمە کراوە و هیچ کاتێ تەواو نابێ ساڵ
لە ساڵ زیاتر شوعەرا و ئودەبا بە نەسر و
نەزم پەیتا پەیتا تەرجەمەی تازە ئەکەنەوە،
زۆرم لا گران بوو کە ئەم ڕوباعیاتە بە
کوردی تەرجەمە نەکرێ.

ساڵی ١٩٣٨ لە «حلّە» مەئموور زەراعەت بووم بڕیارم داکە بە شیعر ڕوباعیاتی ناوبراو بگۆڕم بە کوردی، هەندێ نوسخەی عومەر خەییامم لە مەکتەبەکانی بەغداکڕی، لە ناو هەموویانا نووسراوەکەی «حسین دانش»م هەڵبژارد و دەستم کرد بە گۆڕینی. لە ساڵی ١٩٣٩دا تاقە یەك کوڕم بوو مرد زۆر ناڕەحەت و دڵگیر بووم ئیتر نەمتوانی هیچی تر هۆشم بەلای شیعرەوە بمێنێ:

کی شعر ترانگیز و خاطر که حزین باشد
یك نکته در این معنی گفتیم و همین باشد

دەربەدەری و نارەحەتی یەك لەسەر یەك ڕووی تێکردم، بەڕاستی لە زۆر کاتا لە ژیان بێزار ئەبووم. هەتا ئیمساڵ دیسان نەقڵیان کردم بۆ بەغدا یەك دوو جار

هـــاوڕێی خـــۆشـــەویستم مـــامۆســـتا «عـــەلائەدین ســـەجادی»م زیـــارەت کـــرد، «مومي إليه» زۆر بۆ بڵاوبوونەوەی شـیعر و ئەدەبی کوردی لە تەقەلادا بوو، بـە شـێوە جوانەکەی خۆی فەرمووی: با کـتێبـێکـی چیرۆکی بچکۆلە بنووسین، بڕیارم بۆ دا. لە پاشا پـێم‌وت کـە: ئـەگـەر هـەڵئـەسووڕێ ڕوبـــاعیاتی عـــومـــەر خـــەییام کـــە (٢١٦) ڕوباعییە تەرجەمەم کردووە چاپی بکە زۆر مەمنوون ئەبم، خوا هەڵناگرێ مەردانە هاتە پێشەوە و لێی وەرگرتم و دەستی پێ کرد.

تکـــای تـــایبەتی لە خـــوێنـــدەوارانـــی خۆشەویست ئەکەم کە بە چـاوی لوتـف تـــەماشا و لە نـــاڕێکـــی و نـــەزانـــینمان چاوپۆشی بفەرموون

سەلام

١

این کوزه چو من عاشق زاری بوده است
در بند سرزلف نگاری بوده است
این دسته که بر گردن او می‌بینی
دستی است که در گردن یاری بوده است

ئەم گۆزە وەك من عاشقێ بوو زار
بە تاڵی زولفی یارێ گرفتار
ئەو دەستە ئێستە تەوقی ملیەتی
دەستێ بوو، کام دەست؟! دەستی ملی یار

٢

پیش از من و تو لیل و نهاری بوده است
گردنده فلك برای کاری بوده است
زینهار قدم به خاك آهسته نهی
کان مردمك چشم نگاری بوده است

بەر لە من و تۆ شەو و ڕۆژێ بوو
چەرخی جەفاکار ئەهات و ئەچوو
بۆ سەر ئەم خاکە پێ بە ئەسپایی
دانێ، چاوەکەم، چاوی یاری بوو

٣

این کهنه رباط را که عالم نام است
وارامگه ابلق صبح و شام است
بزمی‌ست که وامنده‌ی صد جمشید است
قصریست که تکیه‌گاه صد بهرام است

ئەم کەلاوەیە کە دنیای نامە
ئارامگاهی بەیانی و شامە
بەزمێکە لە سەد جەمشید جێماوە
قەسرێکە تەکیەی سێ‌سەد بەهرامە

٤

آن قصر که بهرام در او جام گرفت
آهو بچه کرد و روبه آرام گرفت
بهرام که گور می‌گرفتی همه عمر
دیدی که چگونه گور بهرام گرفت

ئەو قەسرە کەوا بەهرام بوو خێوی
لانەی ئاسکە، جێ ڕاوی ڕێوی
بەهرام چۆن گۆڕی کرد بە بریانی
گۆڕیش بەهرامی واکرد بە شێوی

٥

در هر دشتی که لاله زاری بوده است
آن لاله ز خون شهریاری بوده است
هر برگ بنفشه که از زمین می‌روید
خالیست که بر رخ نگاری بوده است

ئەو دەشتە کەوا هەر لالەزارە
گوڵاڵەی خوێنی چەن شەهریارە
وەنەوشەی ڕەنگ‌شین لە خاك دێتەدەر
دەنکە خاڵەکەی سەرگۆنای یارە

٦

افسوس کـه سـرمـایه ز کـف بـیرون شـد

و از دست اجل بسی جگـرهـا خـون شـد

کس نایـد از آن جهان کـه تـا پـرسـم از او

کـه احـوال مسـافران عـالم چـون شـد

دەستمایەی عومرم لە دەسـتم دەرچـوو

بە پەنجەی ئەجەلجگەر کون کون بـوو

نـاگـەڕێتەوە کـەسێ لەو دنـیا

تـا لێـی بـپرسین: ئـەحواڵـی مـردوو

٧

افسوس کە نامەی جوانی طی شد
وین تازە بهارِ شادمانی دی شد
آن مرغ طرب کە نامی او بود شباب
فریاد ندانم کە کی آمد، کی شد

نامەی جوانیم پیری زوو دڕی
غونچەی بەهاری شادی هەڵوەری
ئەو مەلە کەوا ناوی جوانی بوو
کەی هات نازانم! کەی؟ بۆ کوێ فڕی؟

٨

یــاران مــوافــق هــمه از دست شـدند
در پــای اجل یکـان یکـان پست شـدند
خــوردیـم ز یك شـراب، در مـجلس عـمر
دوری دو ســه پـیشتر ز مـا مست شـدند

یارانــی هــاوسەر لە دەسـتم دەرچــوون
لە دەریـای شـینی ئـەجەل سـەرنگوون
هەر یەك شەراب و هەر یەك مەجلیس بوو
بــەڵام دوو دەورە لە مــن زیـاتر بــوون

٩

گویند بهشت و حور عین خواهد بود
و آن‌جا می ناب و انگبین خواهد بود
گر ما می معشوقه پرستیم رواست
چون عاقبت کار همین خواهد بود

ئەڵێن لە بەهەشت حۆری و غیلمانە
شەرابی ئاڵ و هەنگوینی شانە
نان ئەو نانەیە ئەمڕۆ لە خوانە
بۆ خۆم هەڵگرم بۆ ئەو زەمانە

١٠

گــردون ز زمــین هــیچ گـلی بـر نـارد
تــا نشکــند و بــاز بــه گــل نسپارد
گـــر ابــر چــو آب خــاك را بــردارد
تــا حشــر از او خــون عــزیزان بــارد

گەردوون لە زەوی گوڵ ناکا دیاری
نـەیسپێرێ بـە خـاك، بڕوانـە کـاری
هەور لە جیاتی ئاو، گەر خاك هەڵگرێ
خـوێنی نـازاران خـوڕزەم ئـەباری

١١

ابـــر آمـد و بـاز بـر سـر سـبزه گـریست

بـــی بـــادەی گـــلرنگ نـمی‌باید زیست

این سـبزه کـه امـروز تـماشاگـه مـاست

تـا سـبزەی خـاك مـا تـماشاگـه کـیست

ڕەهـــێڵە ئـەکـا هـەوری بـەهاران

بـــۆ سـەبزەزاری ڕوخســاری یــاران

سـەیرانگـای مـنە، ئـیمڕۆ ئـەم سـەبزە

بۆ سـەبزەی ئـێمە کـێ دێـتە سـەیران؟

١٢

هر سبزه که در کنار جویی رسته است
گویی ز لب فرشته خویی رسته است
هان بر سر سبزه پا به خواری نه نهی
کان سبزه ز خاك لاله رویی رسته است

سەوزەگیای تازە لێوی جۆبیار
سروچکە ئەدەن دەمی نەوبەهار
نامەردت نەکەن سەرنجی بدەن
نیشانت ئەدا، تازە خەتی یار

١٣

تـا هشـیارم طـرب ز مـن پـنهان است
ور مست شـوم در خـردم نـقصان است
حـالیست مـیان مسـتی و هشـیاری!
مـن بـندەی آن کـه زندگانی آن است

له هـۆشیاریما شـادیم مـەحاڵه
وەك له مـەستیما عـەقڵم بـەتاڵه
حـاڵێکه بـەینی مـەستی و هـۆشیاری
بەندەی ئەو کەسەم ئەو حاڵەی حاڵه

١٤

ای دل چو زمانه می‌کند غمناکت
ناگاه برود ز تن جان پاکت
به سبزه نشین خوش بزی روزی چند
زان پیش که سبزه بردمد از خاکت

ئەی دڵ زەمانە غەمی لێت ئەوێ
گیانی شیرینت دەرئەچێ شەوێ
خۆش بژی ئیمڕۆ لە سەبزەزارا
بەرلەوە سەبزەی خاکت سەرکەوێ

١٥

چــون ابـــر بـــه نـوروز رخ لاله بشست

بـرخـيز و بـه جـام بـاده كـن عـزم درست

كه اين سبزه كـه امـروز تـماشاگـه تُست

فـردا هـمه از خـاك تـو مـى‌خواهـد رست

بەهەوری نەورۆز گـوڵ چـاوی شـۆریا

تــۆ و پـــیاڵە و شـەراب، دامـێنی چـیا

ئــیمڕۆ تـێر سـەیری سـەوزە گـیا بکـە

سـبحەی لە خـاکت سـەوز ئـەبێ گـیا

١٦

گـــویند کــه دوزخـــی بـود مـردم مست
قـــولیست خـلاف، دل در آن نـتوان بست
گـر عــاشق، مست دوزخـی خـواهـد بـود
فـــردا بـاشد بـهشت هـمچون کـف دست

پێم‌ئەڵێن دۆزەخ مەخسووس بۆ مـەستە
بـەم واتـەواتـە قـەت دڵ مـەبەستە
گەر عاشق و مـەست بـچنە جـەهەننەم
بەهەشت چۆڵ و هۆڵ وەك بەری دەستە

١٧

می خور که به زیر گل بسی خواهی خفت
بی مونس، بی رفیق، بی همدم و جفت
زینهار به کس مگو تو این راز نهفت:
هر لاله که پژمرد نخواهد بشکفت

مەی بخۆ ئێستە، ئەچیتە ژێر گڵ
بێ ڕۆح، بێ رەفیق، بێ هاودەم، بێ دڵ
زینهار ئەم سیڕڕە ئاشکرا نەکەی
کە پەژموردە بوو گەشکە ناکا گوڵ

١٧

می خور که به زیر گل بسی خواهی خفت
بی مونس، بی رفیق، بی همدم و جفت
زینهار به کس مگو تو این راز نهفت:
هر لاله که پژمرد نخواهد بشکفت

مەی بخۆ ئێستە، ئەچیتە ژێر گڵ
بێ ڕۆح، بێ ڕەفیق، بێ هاودەم، بێ دڵ
زینهار ئەم سیڕڕە ئاشکرا نەکەی
کە پەژموردە بوو گەشکە ناکا گوڵ

١٨

آنـــان کـه مـحیط فـضل و آداب شـدند
و ز جـمع کـمال شـمع اصـحاب شـدند
ره زیـن شب تـاریك نـبردنـد بـرون
گـــفتند فسـانه و در خـواب شـدند

ئـەو حـەکـیمانە کـە سـەردەفتەرن
خـاوەنی عـیلم و فـەزڵ و هـونەرن
لەم شـەوەزەنگە ڕێـیان دەرنـەکـرد
هەرچەن هاتن، چوون هـەر بێخەبەرن

١٩

قومی ز گزاف در غرور افتادند
قومی ز پی حور و قصور افتادند
معلوم شود چو پردها بردارند
کز کوی تو دور، دور افتادند

قەومێ مەشغووڵی درۆ و دەلەسە
قەومێ هەر حۆری و بەهەشتیان بەسە
ئەم پەردە لاچێ ئاشكرا ئەبێ
دوورن، زۆر دوورن ئەو جۆرە كەسە

٢٠

قــومــی مــتفکرنـد در مـذهب و دیـن
جـــمعی مــتحیرنـــد در شك و یـــقین
نـــاگـــاه مـــنادی در آیـــد ز کـــمین:
کەای بـــی‌خبران راه نـــه آن است، نـــه ایـن

قـــەومێ خـــەریکی مـــەزهەب و دیـنن
هــــەندێ دامـــاوی شك و یـــەقینن
هـــاکـــاها جـــارچی دەنگـــی هـــەڵبڕی
هـــەمووتان کـــوێرن ڕێـــی ڕاست نـــابینن

٢١

از آمدن و رفتن ما سودی کو؟
و از تار امید عمر ما پودی کو؟
در چنبر چرخ جان چندین پاکان
می‌سوزد، خاك می‌شود دودی کو؟

گەر هاتنی من قازانجی تۆیە
تانی تەونی ژین بۆچی بێپۆیە
لەناو چەنبەری چەرخا گیانی پاك
بۆچی بسووتێ، بۆ ڕەنجەڕۆیە

٢٢

مرغی دیدم نشسته بربارەی طوس
در پیش نهاده کلەی کیکاوس
با کلّه همی گفت که افسوس افسوس
کو بانگی جرس‌ها و کجا نالەی کوس؟

مەلێکم بینی لەسەر قەڵای تووس
لە ژێر چنگیا بوو کەللەی کەیکاووس
بە کەللەی ئەگوت: ئەفسووس سەدئەفسووس
کوانێ دەنگی زەنگ؟ کوانێ ناڵەی کووس؟

٢٣

توبه مکن از می اگرت می‌باشد
صد توبه‌ی نادمانه در پی باشد
گل جامه دران، بلبل نعره زنان
در وقت چنین توبه روا کی باشد

نەکەی تۆ تەوبە لە مەستی بکەی
چونکە لەو تەوبە سەد تەوبە ئەکەی
گوڵ گەشکە بکا، بولبول بخوێنێ
تۆ و پیاڵە و شەراب، شیشە و جامی مەی

٢٤

گل صبح‌دمی به خود بر آشفت، بریخت
با باد صبا حکایتی گفت، بریخت
بد عهدی چرخ بین که گل در ده روز
سر بر زد، غنچه کرد، بشگفت، بریخت

دەمەو بەیانێ گوڵ کەوتە گرین
وتی بە سەبا بە دڵی غەمگین:
سەیری موڵەتی چەرخی بەدخوو کە
بۆ دە ڕۆژ غونچە، گوڵ و هەڵوەرین

۲۵

بـــنگر ز صـــبا دامـــن گـــل چـــاك شـــده
بـــلبل ز جـــمال گـــل طـــربناك شـــده
در سايه‌ی گل نشين، كه بسيار ايـن گـل
از خـــاك بـــر آمـــده اســت بـــا خـــاك شـــده

بـــه شـــنه‌ی سه‌با گـــوڵ پـــه‌رده‌ی دڕی
بـــولبول بـــه نـــاڵه ده‌نگـــی هـــه‌ڵبڕی
له ســـایه‌ی گـــوڵدا دانـــیشه كـــه گـــوڵ
ئـــه‌بێتۆ بـــه خـــاك، له خـــاك ده‌ر پـــه‌ڕی

٢٦

فردا علم نفاق پی خواهم کرد

با موی سفید قصد می خواهم کرد

پیمانەی عمر من بە هفتاد رسید

این دم نکنم نشاط، کی خواهم کرد؟

داری بەیداخی نیفاق پەی ئەکەم

بە مووی سپیمۆ مەیلی مەی ئەکەم

پەیمانەی ژینم گەیشتە حەفتا

ئێستاکە نەیکەم فەرموو کەی ئەیکەم؟

٢٧

یك چند بە كودكی بە استاد شدیم
یك چند بە استادی خود شاد شدیم
پایان سخن نگر كە ما را چە رسد
چون آب در آمدیم، چون باد شدیم

چەندێ خەریکی ئاو و گڵ ئەبووین
یا بە سەر بادا ئەهاتین ئەچووین
قسە هەزارە هەر دووی بەکارە
وەکوو «ئاو» هاتین وەکوو «با» ئەڕۆین

٢٨

آن‌ها کـه کـهن شـدند، آن‌هـا کـه نـونـد
هـرکس پس از آمـدن یکـایك بـرونـد
ایـن کـهنه جـهان بـه کس نـماند جـاوید
رفــتند، رونــد، دگــر آیــند و رونــد

پــیر و جــوان و تــازەی نـۆ تـۆ نـوێ
یەك بە دوای یەکدا هەر ئەڕوا، هـەردێ
ئـەم دنـیا تـاسەر بـۆ کـەس نـامێنێ
هەرچی بێ ئەڕوا! ڕۆیی و چی لێ‌دێ؟

٢٩

رندی دیدم نشسته بر خنك زمین
نه کفر، نه اسلام، نه دنیا و نه دین
نه حق، نه حقیقت، نه شریعت، نه یقین
اندر دو جهان که را بود زهرەی این؟

ڕەندێکم بینی لە ڕووی سەرزەمین
بێزار لە دنیا، بێزارتر لە دین
حەق، حەقیقەت، شەریعەت، یەقین
لەلای وەك پووش بوو! ئێوەش وا بژین

٣٠

این چرخ طاسیست نگون افتاده

در وی همه زیرکان زبون افتاده

در دوستی شیشه و ساغر نگرید:

لب بر لب در میان خون افتاده

گەردوون تاسێکی دەمەونخوونە

دانا لە ژێریا زار و زەبوونە

سەیری دۆستیی پیاڵە و شیشە کەن

خوێن لە بەینیانا بادەی گوڵگوونە!

٣١

از منزل کفر تا به دین یك نفس است
در عالم شك تا به یقین یك نفس است
این یك نفس عزیز را خوش دار:
چون حاصل عمر ما همین یك نفس است

بەین کوفر و دین، هەناسەیەکە
ڕێی شك و یەقین، هەناسەیەکە
خۆش بژی دەمێ بەشۆخ و شەنگی
کە عومری شیرین هەناسەیەکە

٣٢

ای دل ز زمـــانه رســم احســـان مــطلب
و از گــردش دوران ســر و ســامان مــطلب
درمـــان طـــلبی درد تـــو افـــزون گـــردد
بـــا درد بســـاز، هـــیچ درمـــان مـــطلب

دڵــە لە دنــیا چــاکـەی چــیت ئـەوێ؟
چۆن ئـاسوودەیی بـەر تـۆ ئـەکـەوێ؟
داوای دەرمان کەی دەردت زیاد ئـەکـا
دەرمــانت نــەوێ، بــە دەرد بسـرەوێ

٣٣

گـــاویست در آســـمان، نـــامش پـــروین
یك گـــاوی دگـــر نـــهفته در زیـــر زمـــین
چشـــم خـــردت گشـــای چـــون اهـــل یـــقین
زیـــر و زبـــر دو گـــاو مشـــتی خـــربین

گـــایەك لە ئـــاسمان نـــاوی پـــەروینە
گـــایەك کـــوڵەکـــەی ژێـــری زەمـــینە
بـــە چـــاوی خـــیرەد ســـەرەنجە بـــدە
مـــابەینی دوو گـــا کـــەرگەل بـــبینە

٣٤

چون لاله به (نوروز) قدح گیر بـه دست

بـا لاله رخـی، اگـر تـو را فـرصت هست

می‌نوش به خـرمـی کـه ایـن چـرخ کـبود

نـاگـاه تـو را چـو خـاك گـرداند پست

که نـه‌وروٚز گـوڵی خسـته سـه‌ر پـه‌نجه

له‌گــه‌ڵ دولبــه‌ری پــڕ لاروله‌نــجه

شـه‌راب بـنـۆشه ئـه‌م چـه‌رخه شـینه

«قارِوونی» فه‌وتان، گه‌نجی هه‌ر ڕه‌نـجه

٣٥

در دل نتوان درخت اندوه نشاند
همواره کتاب خرمی باید خواند
می باید خورد، کام دل باید راند
پیداست که چند در جهان خواهی ماند

لە دڵدا، داری خەفەت مەڕوێنە
کتێبی عەشق ئەشعار بخوێنە
شەراب بنۆشە، پیاڵەی پەیاپەی
بە پیاڵەی لەبڕێز ڕیشەی دەربێنە

٣٦

چون آمدنم به من نبود روز نخست

و این رفتن بی‌مراد عزمیست درست

برخیز، میان ببند ای ساقی چُست

که اندوه جهان به می فرو خواهم شست

کێ لە هاتندا پرسی پێ کرا؟

خۆ لە مردندا هەر بە زۆر برا؟

نامەرد هەی ساقی شەرابێ تێکە

بۆ دنیای تاریک هەر مەیە چرا

٣٧

از درس علوم جمله بگریزی بهْ
و اندر سر زلف دلبر آویزی بهْ
زان پیش که روزگار خونت ریزد
تو خون قنینه در قدح ریزی بهْ

لە عیلم و فنوون لادە بەتاڵە
بە ئاڵی زوڵف، ئەو چاوە کاڵە
بەر لەوە ئەجەل خوێنت بڕێژێ
خوێنی سوراحی بڕێژە پیاڵە

٣٨

بـر روی نکـوی و لب جـوی و مـل و ورد
تـــا بـــتوانـم عـیش طـرب خـواهـم کـرد
تـــا بـــودەام و بـــاشم و خـــواهـم بـودن
می‌خوردەام و مـــی‌خورم و خـواهـم خـورد

من و گوڵ‌ڕوخسار، سەوزە گیا و ناو گوڵ
هـەتا بـتوانـم کـەیف ئـەکـەم بـە دڵ
تـــا بـــبم، ئـــەژیم، ئـــەبم، ئـــەمێنم
خواردوومە، ئەیخۆم شەرابی سـەرچڵ

٣٩

ای دوست بـیا تـا غـم فـردا نـخوریم

و ایـن یك دمـی عـمر را غـنیمت شـمریم

فـردا کـه ازیـن دیـر کـهن در گـذریم

بـا هـفت هـزار سـاله گـان برابـریم

ڕەفـێق قـەت غـەمی بەیانی مـەخۆ

بـەم تـۆزە عـومرە مـەبە دەسخەڕۆ

ئـەوانەی ئـەژین حـەفتا هـەزار سـاڵ

وەك یـەکـە لای مـن، مـن و ئـەو و تـۆ

٤٠

در دهـــر هـــر آن‌کـــه نـــانی دارد
و از بـــــهر نشست آشـــیانی دارد
نـــه خـادم کس بـود، نـه مـخدوم کسـان
گـو: شـاد بـزی کـه خـوش جـهانی دارد

ئـه‌وه‌ی له دونـــیا له‌تـــێ نـــانی بـــوو
کــــه‌لاوه کـــــۆنێ، ئـــاشیانی بـــوو
پیاوی که‌س نه‌بێ، کـه‌س پـیاوی نـه‌بێ
هـه‌ر ئـه‌و ژیـاوه، ئـه‌و ژیـانی بـوو

٤١

گر ملك تو مصر، روم، چين خواهد بود
و آفاق زمين زير نگين خواهد بود
خوش باش كزين جهان نصيب من و تو
ده گز كفن، دو گز زمين خواهد بود

با موڵکی تۆبێ میسر و ڕۆم و چین
لە ژێر پێتا بێ سارای سەرزەمین
بەشی من و تۆ هەر وەکوو یەکە
دە گەز کەفەن و یەك دوو گەز زەمین

٤٢

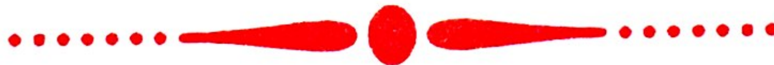
ای بـــر ســر ســروران عـــالم فـــیروز
دانی کـه چـه وقت مـی بـود روح افـروز؟
یکشـــنبه و دوشـــنبه، ســـه‌شنبه و چـار
پـــنج‌شنبه و آدیـــنه و شـنبه؛ شب و روز

«شیرین» شیرینی فه‌رموو بـه خـه‌سره‌و
که که‌ی مه‌ی بـه ڕۆح ئـه‌بخشی بـره‌و؟
یه‌ك شه‌م، دووشه‌ممه، سێ‌شه‌ممه و چوار
پێنج‌شه‌ممه، جومعه، شه‌ممه، ڕۆژ و شه‌و

٤٣

عشــقی کــه مــجازی بــود آبش نــبود
چــون آتش نــیم مــرده تــابش نــبود
عاشق باید کــه ســال و مــاه و شب و روز
آرام و قــرار و خــورد و خــوابش نــبود

عــەشقی مــەجازی عــەشقێکی وشکــە
وەکــوو ئــاگری قــامیش و پــووشکە
عاشقی بــێ‌قەرار ڕۆژ و مــانگ و ســاڵ
خــواردن و خــەوتن مــار و دووپشکــە

٤٤

امشب مـی جـام یك مـنی خـواهـم کـرد
خود را به دو جام مـی غـنی خـواهـم کـرد
اول سه طـلاق عـقل و دیـن خـواهـم داد
پس دخــتر رز را بــه زنـی خـواهـم کـرد

ئـیمشەو پـیاڵەی یـەك مـەنی ئـەکـەم
بـە دوو پـیاڵە مـەی دڵ غـەنی ئـەکـەم
هەر شەش تەڵاقی عـەقڵ و دیـن ئـەدەم
ئەوسا «کچی رەز» خـوازبـێنی ئـەکـەم

٤٥

ای دل چـو حـقیقت جـهان هست مـجاز
چندین چه بری خـواری از ایـن رنـج نـیاز
تـن را بـه قـضا سپار و بـا وقت بسـاز
کـه ایـن رفـته قـلم ز بـهر تـو نـاید بـاز

دنـیا بـه تـەحقیق هـەمووی مـەجازە
راز و نـیازی تـیادا مـەخوازە
سـینەت قـەڵغانی تـیری قـەزا بـێ
قـەڵەم چـی نـووسی، تـێپەڕی تـازە

٤٦

زان پیش کە غمهات شبیخون آرند
فرمای کە: تا بادەی گلگون آرند
تو زر نەای غافل نادان کە ترا
در خاك نهند، باز برونت آرند

بەر لەوە کە غەم بکا شەبیخوون
پەیا پەی تێکە، تۆ بادەی گوڵگوون
خۆ تۆ ئاڵتوون نیت هەی قەڵبی نادان
جارێتر لە خاك نابینی دەرچوون

٤٧

بــــر ســـنگ زدم دوش ســبوی كــاشی

سـر مست بـودم كـه كـردم ایـن اوبـاشی

بــا مـــن بـــه زبــان حـال گـفت سبو:

من چو تو بدم، تو نـیز چـون مـن بـاشی

قـاپێكی شـووشەم دا لەبـەرد، بـوو ورد

مەستو سەرخۆش بووم، زۆر نابەجێم‌كرد

شكـــا، زرەی هـات، زیـڕانـی و وتـی:

پیاوێ بووم وەك تۆ، خاوەن زەد و خورد

٤٨

هـر گـه کـه بـنفشه جـامه در رنگ زنـد
در دامــن گــل بـاد صــبا چـنگ زنـد
هشــیار کســی بــود کــه بـا سیمبری
مــی‌نوشـد و جـام بـاده بـر سـنگ زنـد

کــاتێ وه‌نــه‌وشه ڕه‌نگ شین هـه‌ڵێنێ
شـنه‌شن شــه‌ماڵ گــوڵ ئـه‌جووڵێنێ
هــوشیار کـه‌سێکه هــاوشانی دولبـه‌ر
شــه‌راب بـنۆشێ، شـیشه بشکـێنێ

٤٩

دوران جهان بی می ساقی هیچست
بی زمزمەی نای عراقی هیچست
هر چند در احوال جهان می نگرم
حاصل همه عشرتست، باقی هیچست!

دنیا بێ مەی و بێ ساقی هیچە
بێ زەمزەمەی نای عێراقی هیچە
سەراپا دنیا سەرنجە ئەدەم
حاسڵ عوشرەتە، ماباقی هیچە

٥٠

ابـــريق مـــى مـــرا شكســـتى ربّـــى
بـــر مـــن درِ عـــيش را بـــبستى ربّـــى
بـــر خـــاك فگـــندى مـــى گـــلگون مـرا
خاكم بـــه دهـــن مگـــر تـــو مســـتى ربّـــى؟!

شـــووشەی شـــەرابت شكـــانم خـــودا
داتـــخست دەروازەی ژیـــانم خـــودا
مـــن لێـــمدا كـــەچی وا تـــۆی گـــرتووە
قـــڵپ قـــڵپ شـــەرابت ڕژانـــم خـــودا

٥١

ناکردە گناە در جهان کیست بگو؟
آن‌کس کە گنە نکرد چون زیست بگو؟
من بد کنم و تو بد مکافات دهی
پس فرق میان من و تو چیست بگو؟

کێ گوناه ناکا؟ کێیە پێم بڵێ
هیچ کەس، بێ گوناه کێیە پێم بڵێ
کە من بەد بکەم، تۆش هەر بەد بکەی
فەرقی من و تۆ چییە پێم بڵێ؟

٥٢

صیاد ازل که دانه در دام نهاد
صیدی بگرفت آدمش نام نهاد
هر نیك و بدی که می‌رود در عالم
او می‌کند و بهانه بر عالم نهاد

سەییادی ئەزەل داوی نایەوە
دانەی بۆ ئادەم خستەکایەوە
فیتی خۆیەتی، عالەم بەد ناوە
«نَعم» بەهانە بە «بَلیٰ»یەوە

٥٣

در گوش دلم گفت فلك پنهانی:
حكم كه قضا بود ز من میدانی؟
در گردش چرخ اگر مرا دست بُدی
خود را برهاندمی ز سرگردانی!

دای بە گوێی دڵدا فەڵەك پەنهانی
تۆ چەوت و چێڵی لە من ئەزانی
لەم دەورە و پێچە گەر دەستم ئەبوو
خۆم نەجات ئەدا لەسەرگەردانی

٥٤

گر من ز مـی مغانه مستم هستم
گر کـافر گـر بت پـرستم هستم
هـر طـائفه‌ای بـه مـن گمانی دارند
من زان خودم، چنان چـه هستم، هستم

ئـه‌گـه‌ر بـێ‌دینم، گـه‌ر بـێ‌ئیمانم
ئـه‌گـه‌ر سـه‌رخۆشی مـه‌یخانه‌کانم
هـه‌رکه‌س بـه ڕه‌نگـێ له مـن تـێئه‌گا
مـنیش هـه‌ر ئـه‌وه‌م کـه خـۆم ئـه‌یزانم

٥٥

بـــر رهگـــذرم هـــزار جـا دام نـــهی
گـــوی کـــه بگـــیرمت اگـــر گـام نـــهی
یك زره ز حکـم تـو جـهان خـالی نـیست
تـــو حکم کـــنی و عـــاصیم نـام نـــهی

رێـــبازم هـــەموو بـــە «داو» تـــەنراوە
بـــۆ هـــەر لا بـــڕۆم ڕێـــم لێ گـــیراوە
دنـــیا وەك هـــەوا پـــڕە لە حـــوکمت
حوکم تۆ ئەیکەیت، مـن عـاسیم نـاوە!

٥٦

از آب، گـلم سـرشـتـه‌ای، مـن چـه کـنم؟
وین پشم و قصب تو رشته‌ای من چه کنم؟
هر نیك و بدی کـه از مـن آیـد بـه‌وجـود
تو بر سر مـن نـوشـتـه‌ای، مـن چـه کـنم؟

مـنت دروست کـرد لە گـڵ و لە ئـاو
خـوری و قـامیشت هـۆندەوە تـاوتاو
چاکـە، خـراپـە، هـەرچی کـە ئـەیکەم
یەك یەك تۆ نووسیت، من ئەکەی بەدناو

٥٧

آورد بـــه اضـــطرارم اول بـــه‌وجـــود
خـــبر حـــیرتـم از حـیات چـیزی نـفزود!
رفـــتیم بـــه اکـــراه، نـــدانـیم چـــه بـود:
زیـــن آمـــدن و بـــودن و رفـتن مـقصود؟

زۆر بـــه پـــەلە پـــەل بـــۆ دنـــیا هـــاتم
حـــیرەتی زیـاد کـرد دەورەی حـەیاتم
نەمزانی چی بوو مەقسوودی گـەردوون
لەم هـــاتوچۆیە، بـــوون و مـــەماتم

٥٨

جامیست کە عقل آفرین می‌زندش

صد بوسە ز مهر برجبین می‌زندش

وین کوزەگری دهر چنین جام لطیف

می‌سازد، باز بر زمین می‌زندش!؟

وجوود جامێکە عەقڵ ئەنوێنێ

خێرەد لە لێوی سەد ماچ ئەسێنێ

سەیرە شیشەگەر ئەم شیشە جوانە

بۆ دروست ئەکا؟ بۆ ئەیشکێنێ؟!

٥٩

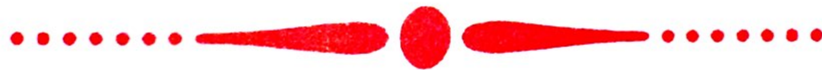
با یار چو آرمیده باشی همه عمر
لذات جهان چشیده باشی همه عمر
هم آخر عمر رحلتت باید کرد!
خوابی باشد که دیده باشی همه عمر!

عومرت لەگەڵ یار گەر بەسەر بێنی
هەموو هەر بە ناز بۆسە بسێنی
ئاخری ئەمری، هەر ئەبێ بڕۆی
دونیا خەوێکە ساتێ ئەیبینی!

٦٠

از گـــردش ایـــن دایـــرەی بـــی‌پایان
بـــر خـــورداری دو نـــوع مـــردم را دان:
یـــاباخبری تـــمام از نـــیك و بـــدش
یـــا بـی‌خبری از خـود و از حـال جـهان!

دووکــەس لەم دنــیا ئــیشیان تــەواوە
چــەرخ وەکــوو خــەڕەك لایــان ســواوە
یــەك: خــەبەرداریٚ تــەواو تــیٚبگا
دوو: بــیٚ‌خەبەربیٚ لەم بــەن و بــاوە!

٦١

گردون نگری ز عمر فرسودەی ماست
جیحون اثری ز اشك آلودەی ماست
دوزخ شرری ز رنج بیهودەی ماست
فردوس دمی ز وقت آسودەی ماست

گەردوون تاقێکی عومری تاڵمانە
جەیحوون فرمێسکی ئەشکی ئاڵمانە
بەهەشت ساتێکی شادی ژیانە
دۆزەخ پزیسکەی ناڵە ناڵمانە

٦٢

یك نان به دو روز اگر شود حاصل مرد
و ز کوزەی شکسته دمی آب سرد
مأمور کسی چرا باید بود
یا خدمت چون خودی چرا باید کرد؟

بە دوو ڕۆژ نانێ پەیدا بکا پیاو
گۆزە شکاوێ لەگەڵ دوو قوم ئاو
بۆچی خزمەتی ئەم و ئەو بکا؟!
وەیا مەئموور بێ درۆ و چاو و ڕاو

٦٣

از جرم حضیض خاك تا اوج زحل
کردم همه مشکلات گردون را حل
بیرون جستم ز بند هر مکر و حیل
هر بند گشاده شد مگر بند اجل

لە نەرمی زەوی تا بەرزی «زوحەل»
چەن گرێ هەبوو یەك یەك کردم حەل
لە مەکر و حیلە دەرچووم پەلە پەل
وەك خۆی مایەوە موشکیلی ئەجەل

٦٤

ای مفتی شهر از تو پرکارتریم
با این همه مستی ز تو هشیارتریم
تو خون کسان خوری و ما خون رزان!
انصاف بده کدام خونخوارتریم؟

ئێمە، ئەی موفتی! زۆر بێئازارین
کە زۆر سەرخۆش بین زیاتر بێدارین
تۆ خوێنی کەس و ئێمەش خوێنی ڕەز
هەردوو ئەیخۆینۆ، کێمان خوونخوارین؟

٦٥

مـــاییم خـــریدار مـــی کـــهنه و نـــو
وانگـــاه فـــروشـندەی جـنت بـــه دو جـو
دانی که پس از مرگ کـجا خـواهـی رفت؟
می پـیش مـن آر، هـر کـجا خـواهـی رو

مـــنم مشـــتەری مـــەیی کـــۆنە و نـــۆ
ئـــێمە بـــەهەشتمان داوە بـــە دوو جـۆ
بۆ من شـەراب و تـۆ دنـیا و بـەهەشت
بـــۆ هـــەر لا ئـەڕۆی فـەرموو زوو بـڕۆ

٦٦

یـــارب تــــو جـــمال آن مــــه مـــهرانگـیز
آراســــــته بـــــه ســـــنبل عــــــنبربیز
پس حکم هــمی کــنی کــه: در وی مــنگر!
این حکــم چــنان بــود کــه: کـجدار مــریز!

جوان دروست ئەکەی نـاسکتر لە گـوڵ
ئەگریجە و پەرچەم، عەنبەر و سـونبوڵ
نابێ سـەیری‌کەم، سـەیرە ئـەم حـوکمە
«دێزە هـەڵ نـەچێ بـێتە کـەف و کـوڵ»

٦٧

افلاك كه جز غم نفزايند دگر
ننهند بەجا تا نربايند دگر
ناآمدگان اگر بدانند كه ما
از دهر چه میكشیم، نایند دگر

فەلەك لافاوی غەم هەڵئەسێنێ
یەکێ لائەدا، یەکێ ئەفڕێنێ
مەعدووم بزانێ ئەحواڵی مەوجوود
بۆ سەر ئەم دنیا کێ پێ هەڵدێنێ؟

٦٨

ما خرقەی زهد بر سر خُم کردیم
و از خاك خرابات تیمم کردیم
شاید بە در میکدەها دریابیم:
آن عمر کە در مدرسەها گم کردیم

خەرقەم سەرپۆشی سەر سەری خومە
خۆڵی مەیخانەم بۆ تەیەممومە
جێ شەوی منە گۆشەی مەیخانە
ڕێگەی مزگەوتم بە ڕۆژ لێ گومە

٦٩

عمرت چە دوصد بود، چە سیصد، چە هزار
ز این کهنە سرا برون برندت ناچار
گر پادشهی و اگر گدای بازار
این هر دو یك نرخ بود آخر کار

عومرت دووسەد بێ سێسەد بێ، هەزار
لەم وێرانەیە دەرئەچی ناچار
هەردوو یەك نرخە، هەروەكوو یەكە
پاشای شاران بی یا گەدای بازار

٧٠

گویند بهشت و حور و کوثر باشد
جوی می و شیر و شهد و شکر باشد
یك جام بده به یاد آن ای ساقی
نقدی ز هزار نسیه بهتر باشد

ئەڵێن لە بەهەشت حۆری و کەوسەرە
جۆگەی شەراب و شیر و شەکەرە
جامێ شەرابم بۆ تێکە ساقی!
حازر بێ کەم بێ لەقەرز چاکترە!

٧١

یك جرعەی می، ملك جهان می‌ارزد
خشت سر خُم، هزار جان می‌ارزد
آن كفه كه لب ز می به دو پاك كنند
حقا كه هزار طیلسان می‌ارزد

دڵۆپێ شەراب دونیا ئەهێنێ
خشتی سەر كووپە، ڕۆح ئەجوولێنێ
ئەو پەشتەماڵە لێوی پێ ئەسڕن
قیمەتی هەزار بەرماڵ ئەشكێنێ

٧٢

این اهل قبور خاک گشتند و غبار
هر زره ز هر زره گرفتند کنار
آه این چه شرابیست که ناخورده درست
بی‌خود شده، بی‌خبرند از همه کار؟!

مردووی قەبرستان بوون بە تۆز و خاك
زەڕڕە لە زەڕڕە ترازان تاك تاك
وای لەم شەرابە هەر بە یەك پیاڵە
بێخەبەر، بێهۆش عالەم بوو هیلاك

٧٣

آن گـه کـه نـهال عـمر مـن کـنده شـود
و اجــزام ز یکـدگر پــراکــنده شــود
ور زان که صـراحـی‌ای کـنند از گـل مـن
حـالی کـه پـر از مـیش کـنی زنـده شـود

کــەی گــەڵای عــومرم لە دار تــرازا
جــومگەم یــەك لە یــەك داخــزا، ڕزا
خـاکـم سـوراحـی بکـەن پڕ لە مـەی
پــژمەیەك ئـەکـەم، هــەڵئەستم ئـازا

٧٤

بـــر خـــیز مـــخور غـــم جـــهان گـــذران
خوش بـــاش، دمـــی بـــه شـــادمانی گـــذران
در طـــبع جـــهان اگـــر وفـــای بـــودی
نـــوبت بـــه تـــو خـــود نـــیامدی از دگـــران

هـــەڵسە غـــەم مـــەخۆ، دنـــیا وەك بـــایە
بـــە شـــادی بـــژی، دەرچـــۆ لەم کـــایە
گـــەر دنـــیا ســـەری وەفـــای بـــبوایە
لەبـــەر خـــەڵق نـــۆرە بـــۆ ســـەر تـــۆ نـــایە

٧٥

ایــن چـرخ فـلك بــهر هـلاك مــن و تــو
قـــصدی دارد بـــه جـان پـاك مــن و تــو
بـــر سـبزه نشــین، پــیاله كش، دیــر نــماند
تـــا سـبزه بــرون دمــد ز خــاك مــن و تــو

گــیانه دوشـــمنه ئــه‌م چــه‌رخه پــیره
دوشـــــمنی گـــیانی پـــاشا و وه‌زیـــره
كـۆڕی بــه حــه‌ڵقه له‌ســه‌ر ســه‌وزه گـیا
هــاكــا له خــاكت گـیا دای زنـجیره

٧٦

با سرو قدی تازه‌تر از خرمن گل

از دست مده جام می و دامن گل

زان پیش که ناگه شود از گرگ اجل

پیراهن عمر تو چو پیراهن گل

لەگەڵ یارێکدا وەك خەرمانەی گوڵ

بگرە شەراب و شیشە، گوڵ و موڵ

بەر لەوەی گورگی ئەجەل کراست

بدڕێنێ، بدڕە تۆ دامانی گوڵ

٧٧

ساقی، گل و سبزه بس طربناك شده است
در یاب که: هفته‌ی دگر خاك شده است
می نوش و گلی بچین که تا در نگری:
گل خاك شده است و سبزه خاشاك شده است

ساقی! سەوزەگیا و گوڵ تێك ئاڵاوە
تێپەڕی بەهار حەوت ڕۆژی ماوە
شەراب بنۆشە، سبحەی ئەیبینی
گوڵ، خاك، گیا، دڕك، سەبزە فەوتاوە

٧٨

در دایــــرەی ســپهر نــا پــیدا غــور
می نوش به خوش‌دلی که دور است به جور
نــوبت چــو بــه دور تــو رسـد آه مکـن
جـامیست کـه جـمله را چشـانند بـه دور

دائــیرەی گــەردوون بــەحری بــێ‌بنه
شــەراب بــنۆشه، چــەرخ دوشــمنه
دەور ئـەدا ئـەجەل، دەورەت دێـتەسەر
شـەرابـی مـەرگ چـارەی چـەشتنه

٧٩

بــــردار پــــیاله و ســبو، ای دلجــو
بــــرگـــرد بگـــرد ســـبزه‌زار و لب جـــو
کـــه ایـــن چـرخ بســی قــد بـتان مـهْ رو
صـــد بـــار پـیاله کــرد و صــد بـار سبو

ســـوراحـــی و پــیاڵه یــاری دڵ نــازدار
هــەڵگره بــڕۆین، بــۆ گــویٚ‌سەبزەزار
له قــەد و بــاڵای یــاران ئــەم چــەرخه
سەد بار پیاڵەی کرد، سوراحی سەدجار

٨٠

طبعم همه با روی چو گل پیوندد
دستم همه با ساغر مُل پیوندد
از هر چیزی نصیب خود بردارم
زان پیش که جزءها به کل پیوندد

تەبعم لەگەڵ ڕووی وەك گوڵ تێکەڵ بێ
دەست و پیاڵە، گوڵ چڵ تێکەڵ بێ
من لە هەر باغێ گوڵێ ئەچنم
بەر لەوە ئەجزام بە گڵ تێکەڵ بێ

٨١

اسرار ازل را نه تو دانی و نه من
و این حرف (معما) نه تو خوانی و نه من
هست از پس پرده گفتگوی من و تو
چون پرده برافتد نه تو مانی و نه من

سەتری ئیزەدی هیچمان نایزانێ
هەروەك مەتەڵە، كێ هەڵی دێنێ؟
لەپشت پەردەوە گفتوگۆمانە
ئەو پەردە لاچێ، كەسمان نامێنێ

٨٢

بسیار بگشتیم بگشتی در و دشت
اندر همه آفاق بگشتیم به گشت
کس را نشنیدیم که آید زین راه
راهی که برفت راهرو بازنگشت

ئێمە زۆر گەڕاین بە دەر و دەشتا
دنیام پشکنی ورد ورد لە گەشتا
بە دوو چاو نەمدی تاقە ڕێبوارێ
بە دوو گوێش نەمبیست بێتەوە هێشتا

٨٣

اجـــزای پـــیاله کـــه در هـــم پـــیوست
اشکســـــتن او کـــجا روا دارد مست؟
چندین سرو ساق نـازنـین و کـف و دست
از مهر که پیوست؟ بـه کـین کـه شکست؟

ئـــەو پـــیاڵە کـــەوا دە پـــوول ئـــەهێنێ
سەرخۆش مەستیش بێ هەر نـایشکێنێ
ئـــەم ســـەر و دەست و پـــەنجە شـیرینە
کـــردگار بـــۆ ئـــەیکا و هـــەڵیەوەرێنێ

٨٤

ما ییم درافتاده چون مرغ به دام
دل خستەی روزگار، آشفته مدام
سر گشته در این دایرەی بی در و بام
نا آمده بر مراد، نا رفته به کام

کەوتینە داو و دۆزاخە وەك مەل
هەر فرته فرت و داخ و پەله پەل
گیرۆدەی دنیای بێ‌درگا و بانین
هاتین بێ موراد ئەڕۆین بێ ئەمەل

٨٥

دارنــده چــو تــرکــیب طـبایع آراست

از بهر چه او فگندش اندر کـم و کـاست؟

گر نیك آمد، شکستن از بـهر چـه بـود؟

ور نیك نیامد این صـور، عـیب کـراست؟

له ڕێك‌خســـتندا زاتـــی کـــردگار

بـــۆ تـــەبائیعی دانـــا نـــاهەموار

گـــەر ڕێکـوپێکە شکـــانی لە چـــی؟

وەگـــەر نـــاڕێکە، کـــێیە گـــوناهکار؟

٨٦

هر چند که رنگ و بوی زیباست مرا
چون لاله رخ و چو سرو بالاست مرا
معلوم نشد که در طرب‌خانه‌ی خاک
نقاش ازل بهر چه آراست مرا؟

هەرچەند ڕەنگ و ڕووم، جوان و ڕەنگینە
باڵا وەك سەرو و ڕوومەت نەسرینە
بەڵام نازانم بۆ لە دنیادا
وا ڕازامەوە، بۆ لام شیرینە؟

٨٧

آغـــاز روان گشـــتن ایـــن زریـــن طـــاس
و انـــجام خـــرابـــی چـنین نـیك اسـاس
دانســـته نـــمی‌شود بـــه مـــعیار عـــقول
ســـنجیده نـــمی‌شود بـــه مـــقیاس قـــیاس

لە گـــەرد و خـــولی ئـەم چـەرخە شـینە
یـــا بـــۆ تـــێکچوونی ئـەم سـەرزەمینە
مـــەحەکـــی عـــقل و تـــرازووی قـــیاس
قـــەڵبە، ســـەر ئـــەکـــا! فـــەرموو بـــیبینە

شادی بطلب که حاصل عمر دمیست
هر زره ز خاک کیقبادی و جمیست
احوال جهان و اصل این عمر که هست
خوابی و خیالی و فریبی و دمیست

کەیف بکە، ژیان نەفەس دانێکە
یەك زەڕڕە لە خاك نەوشیروانێکە
ئەحواڵی دنیا و ژیانی هەموو
خەو و خەیاڵ و تەفرەدانێکە!

٨٩

یك هــفته شراب خورده باشی پـیوست
هـان تـا نـدهی بـه روز (آدیـنه) ز دست
در مــذهب مـا شـنبه و آدیـنه یکـیست
جـبار پـرست بـاش نـه روز پـرست

هــەر هــەفتە بــخۆ شـرابـی ڕەنگـدار
لە دەست دەر نەکەی جومعە سەد زینهار
لە لای من جومعە و شەممە وەك یـەکـە
یــەزدانپـەرستم نـە وەك ڕۆژگــار!

٩٠

ساقی قدحی کـه کـار عــالم نـفسی است
گر شادی ازو یك نفس آن نیز بســی است
خوش باش به هرچه پیشت آید که جــهان:
هرگز نشود چــنان‌چه دلخــواه کســی است!

شــەرابــیّ، دنــیا هــەر یـەك نـەفەسە
یــەك نـەفەس شـادی لەلای مـن بـەسە
چوون هات گەردشی گەردوون، بســازە
چونکە چەرخی چەرخ بەرعەکسی کەسە

٩١

زان پیش که از زمانه تابی بخوریم
با یکدگر امروز شرابی بخوریم
که این چرخ فلك به وقت رفتن ما را
چندان ندهد امان که آبی بخوریم!

بەرلەوە یەك لەدنیا بڕۆین
ئەمڕۆ پێکەوە شەرابێ بخۆین
وەختی ڕۆینمان چونکە ئەم چەرخە
وچانمان نادا دەم و چاو بشۆین!

٩٢

یـــارب تـــو کـــریمی و کـــریمی کـــرم است
عـــاصی ز چـــه رو بـــرون ز بـــاغ ارم است
بـــا طـــاعتم ار بـــبخشی آن نـــیست کـــرم!
بـــا مـــعصیتم اگـــر بـــبخشی کـــرم است

بـــەخشندەگـــی تـــۆ لە عـــالەم بـــاوە
عـــاسی لە بـــەهەشت بـــۆ دەرکـــراوە؟
بەهەشت بە تاعەت لە کـــویێ بـــەخشینە؟
لەگـــەڵ گـــوناهدا بـــەخشین، تـــەواوە

٩٣

گر گل نبود نصیب ما خار بس است
ور نور به ما نمی‌رسد نار بس است
گر خرقه و خانقا، شیخی نبود
ناقوس و کلیساو زنار بس است

ئەگەر گوڵ نەبێ هەمە دڕك و خار
وەگەر نوور نەبێ زۆرە گریە و نار
خەرقە، خانقا، شێخم گەر نییە
هەیە ناقووس و کەلیسا و زونار

٩٤

برخیز، بده باده چه جای سخن است؟
که امشب دهن تنگ تو روزیِ من است
ما را چو رخ خویش میِ گلگون ده
که این توبەی من چو زلف تو پر شکن است

هەڵسە شرابێ، وەخت نەماوە
دەمی تەنگی تۆم ڕۆزی بڕاوە
شرابێ ئاڵ بێ، وەك گوڵی کوڵمت
تەوبەم وەك زوڵفت: چین چین شکاوە

٩٥

مـــی‌خوردن و گـــردی نـیکوان گـردیـدن
بــە زان کــە بــە رزق زاهـدی ورزیـدن
گـر عــاشق مست دوزخـی خـواهـد بـود
پس روی بــهشت کس نـخواهـد دیـدن!

شــەراب نــۆشین و هــاوشانی دولبـەر
چــاکــترە لە ڕیـای زاهـدی نـوێژکەر
گەر عــاشق و مـەست بـچنە جـەهەننم
بەهەشت چوڵ و هۆڵ، لەم سەر تا ئەوسەر

٩٦

تا کی ز چراغ مسجد و دودی کنشت؟

تا کی ز زیان دوزخ و سود بهشت

رو بر سر لوح بین که استاد قضا

اندر ازل آنچه بودنی بود نوشت

تاکەی بۆ مزگەوت، یا بۆ کەنشت چوون؟

تاکەی بۆ بەهەشت لە دۆزخ دەرچوون؟

بڕۆ ببینە: سەر لەوحەی قەزا

چی بوو لە ئەزەل نووسی، بەرلەبوون

٩٧

آن روز که توسن فلك زین کردند
و آرایش مشتری و پروین کردند
این بود نصیب ما ز دیوان قضا
ما را چه گنه، قسمت ما این کردند؟

ئەو ڕۆژە ئەسپی گەردوون زین کرا
مشتەری و پەروین ئارایش درا
هەرکەس بەشی خۆی درایە دەستی
گوناهمان چییە؟ وەها بەشکرا!

٩٨

آنان که به کار عقل در می‌کوشند
هیهات که جمله (گاو نر می‌دوشند)
آن به که لباس ابلهی در پوشند
که امروز به عقل تره می‌نفروشند

ئەوانە کە وا بە بیر و هۆشن
هەموو خەریکی: (نێرە بیدۆشن)؛
عەقڵ سەر بە سەر تەڕەپیاز ناکا
وا چاکە جلی ئەبلەهـ بپۆشن!

٩٩

بـــر مـــفرش خـــاك خـــفتگان مـــی‌بینم
در زیـــــر زمـــین نـــهفتگان مـــی‌بینم
چـــندان‌کـــه بـــه صـــحرای عـــدم مـــی‌نگرم
نـــــاآمدگان و رفـــــتگان مـــــی‌بینم

لەسـەر فـەرشی خـاك خـەوتوو دیـارە
لە ژێـــر زەویـــدا کـــەوتوو دیـــارە
کـە دەشـتی «عـەدەم» سـەرنجە ئـەدەم
چـین چـین نـەهاتوو و هـاتوو دیـارە

١٠٠

هر گه که طلوع صبح ازرق باشد
باید به گفت می مروق باشد
گویند در افواه که حق تلخ بود
باید که بدین دلیل می حق باشد

سەر لە بەیانە دەمی شەفەقە
لە پیاڵە و شووشە هەڵسێنمە تەقە
مەشهوور و باوە: حەق تاڵ و ڕەقە
بۆیە مەی تاڵە، مەعلوومە حەقە

١٠١

آبادی میخانه ز می خوردن ماست
خون دو هزار توبه در گردن ماست
گر من نکنم گناه رحمت چه کند
آرایش رحمت از گنه کردن ماست

مەیخانە دایم بە من ئاوایە
خوێنی دوو هەزار تەوبەم لە لایە
من گوناه نەکەم ڕەحمەت چی ئەکا؟
ڕەحمەت بێ گوناه چییە؟ چی تیایە؟

١٠٢

دردە مـــی لعـــل لالەگـــون ای ســـاقی
بگشـــا ز گـــلوی شـیشە خـــون ای ســـاقی
کە امروز بـــرون ز جـــام مـــی نـــیست مـــرا
یك مـــــحرم پـــاك انـــدرون ای ســـاقی

ســـــاقی: شــــەرابــــی عـــقیق بـــنوێنە
لەگەرووی شـیشە دەی خـــوێن بـــڕژێنە
بـــە غـــەیری جـــام و شـــەراب مـــن نـــیمە
هـــــاوڕازی دڵ پـــاك وەکـــوو ئـــاوێنە

١٠٣

صبح است دمی بر می گلرنگ زنیم
وین شیشەی نام و ننگ بر سنگ زنیم
دست از امل دراز خود باز کشیم
در زلف دراز و دامن چنگ زنیم

بەیانە ساقی شەرابی گوڵڕەنگ
وردی کەین بە بەرد شیشەی نام و نەنگ
دەست لە ئومێدی ژاکاو هەڵگرین
بۆ زوڵفی لوول و بۆ دامانی چەنگ

١٠٤

زان مـی کـه مـرا قـوت روانست بـده

زان گـر چـه سـرم بسـی گـران است بـده

بر نه به کفم قـدح کـه دهـر افسـانه است

و ایـن عـمر چـو بـاد گـذرانست بـده

لەو مـەیە جـامێ قـووتی ڕەوانـە

بـمدەرێ هـەرچەن سـەرم گـرانـە

دنـیا وەکـوو «بـا» دێ، تـێئەپەڕێ

بـۆ دەردی دنـیا هـەر مـەی دەرمانە

١٠٥

تــا بــتوانــی رنــجه مگــردان کس را
بــر آتش خشــم خــویش مــنشان کس را
گــر راحت جــاودان طــمع مــی‌داری؟
مــی‌رنــج هــمیشه و مــرنجان کس را

دڵ ئـازار مـەبە، قـەت دڵ مـەشکێنە
بـە ئـاگـری ڕق، کـەس مـەسووتێنە
گەر ئاسوودەگی یەك جاریت ئـەوێ؟
خـۆت بـڕەنجێنە، کـەس مـەڕەنجێنە

١٠٦

یك جام شراب صد دل و دین ارزد
یك جرعەی می مملکت چین ارزد
جز بادەی لعل نیست در روی زمین
تلخی کە هزار جان شیرین ارزد

یەك پیاڵە شەراب سەد دڵ و دینە
تەنیا یەك چۆڕی چین و ماچینە
لە سەر ڕووی زەمین تەنها شەرابە
تاڵێکە گیانە؛ گیانی شیرینە

١٠٧

از آمــــدنم نـــبود گــردون را ســود
و از رفــتن مــن جــمال جـاهش نـفزود
و از هــیچ کسم نـیز دو گـوشـم نشـنود
که ایـن آمـدن، رفـتنم از بـهر چـه بـود؟

له هاتن غـەیری دەردیسەر چـی بـوو؟
له مردن غــەیری دەربـەدەر چـی بـوو؟
له هیچکەس نەمبیست من بەم دوو گوێیه:
ئەم هاتوچوونەی من لەبـەر چـی بـوو؟

١٠٨

ای دل تـــو بـــه ادراك مـــعما نـــرســـی
در نکـــتەی زیـــرکـــان دانـــا نـــرســـی
ایـــن‌جا ز مـــی لعـــل بـــهشتی بـر ســاز
که آن‌جا که بهشت است برسی یا نـرســی!

دڵــه تــۆ دەرکـــی مـــوعەمما نـاکـەی
وا زوو له نـــوکتەی دانـــا تـــێناگـــەی
لێـــره له شـــەراب بـــەهەشتێ ســـازده
لەوێ به بەهەشت ئەگـەی یـا نـاگـەی!

١٠٩

این قصر که بر چرخ همی‌زد پهلو
بر درگه اوشهان نهادندی رو
دیدیم که بر کنگره‌اش فاخته‌ای
بنشسته همی گفت که: کو کو کو کو

ئەو قەسرە کە وا جووتێ چەرخ بەرزبوو
شاهان بۆ دەرگای ئەچوون ڕوو بە ڕوو
یەك قومریم بینی لە سەرتەلاری
بە ناڵە ئەیگوت: کوو کوو کوو کوو

١١٠

چون نیست درین زمانه سودی ز خرد
جز بی‌خرد از زمانه سودی نخورد
پیش آر از آن می که عقل ببرد
تا بو که زمانه سوی ما بە نگرد

عەقڵ بێسوودە ئەمڕۆ، زەرەرە
سوودی زەمانە بۆ پیاوی کەرە
شەرابێ بێنە عەقل لابەرێ
ئەوسا بۆ ئێمەش چەرخ جیلوەگەرە!

١١١

من بندەی عاصیم رضای تو کجاست؟
تاریك دلم، نور و ضیای تو کجاست؟
ما را تو بهشت اگر به طاعت بخشی
این بیع بود لطف و عطای تو کجاست؟

من گوناهکارم ڕەزای تۆ کوانێ؟
تاریکە دڵم چرای تۆ کوانێ؟
بەهەشت بەخشینت گەر بە تاعەتە
پێ فرۆشتنە؛ عەتای تۆ کوانێ؟

١١٢

طبعم بـه نـماز و روزه چـون مـائل شـد
گـفتم: کـه مـراد کـليم حـاصل شـد
افسوس که آن وضـو بـه گـوزی بشکست
و این روزه به نیم جرعـه مـی بـاطل شـد

دڵ نـوێژ و ڕۆژوو کـەوتە کـەڵکـەڵەی
وتـم: مـرادم هـاتە دی ئـۆخەی
لەولاوە دەسـنوێژ بـە تـڕێ شکـا
لەملاوە ڕۆژوو بـە یـەك قـەترە مەی

١١٣

بلبل چو به باغ ناله بر دست گرفت
مى بايد همچو لاله بر دست گرفت
زان پيش كه مردمان از سر جهل
گويند: (فلان) پياله بر دست گرفت

له باغا بولبول كەوته ناڵه
له سەر دەست پیاڵەی شەرابی ئاڵه
بەر لەوە خەڵقی یەك بە یەك بڵێن:
دیسان فڵانی دەستی دا پیاڵه

١١٤

ای دل همه اسباب جهان خواسته گیر
باغ طربت ز سبزه آراسته گیر
وانگاه بر آن سبزه شبی چون شبنم
بنشسته، بامداد برخاسته گیر

دڵە ئەسپابی عوشرەت بسێنە
سەوزەگیا بە جێ شادی بنوێنە
لە سەر ئەو سەبزە شەوێ وەك شەونم
دانیشە بەیان هەڵهات مەمێنە

۱۱٥

در سر مگذار هیچ سودای محال
می خور همه سال ساغر مالامال
با (دختر رز) نشین، عیش می‌کن
دختر به حرام به که مادر به حلال

لەو فیکرە لادە لە لات مەحاڵە
بەر مەدە شیشە و شەراب و پیاڵە
«کچی ڕەز» بگرە، گوێ مەگرە لە خەڵق
ئەڵێن: کچ حەرام، دایك حەڵاڵە!

١١٦

آن‌ها کـه ز پیش رفته‌اند ای ساقی
در خاك غرور خفته‌اند ای ساقی
رو باده خور، حقیقت از من بشنو:
باد است هر آن‌چه گفته‌اند ای ساقی!

هەرکەس زوو ڕۆیی لە دنیا دەرچوو
لە ژێری خاکا یەکایەك نوستوو
بادە بنۆشە، ڕاستت پێ ئەڵێم:
هەرچی وتراوە وەك «با»یە هەموو

١١٧

تــا چــنــد حــديث پــنــج و چــار اى ســاقى

مشكل چه يكى، چه صد هزار، اى ساقى؟

خــاكــيــم هــمــه؛ چــنــگ بــســاز اى مــطــرب

بـــاديــم هـــمــه، بـــاده بـــيــار اى ســـاقى

تاكەی باس و خواس لە پێنج و لە چوار

چ یەك بێ موشكیل چ خۆ سەد هەزار

گەر چنگێ خاكین چەنگی ڕوبابی...

ئەگەر لە بادین بادە بێنە یار!

١١٨

با باده نشین که ملك محمود اینست
و از چنگ شنو که لحن داود اینست
از آمده و رفته دگر یاد مکن
حالی خوش باش زانکه مقصود اینست

بێ بادە مەبە مڵکی مەحموودە
گوێ بگرە لە چەنگ لەرەی داوودە
لە هاتن لە چوون ئەندیشە مەکە
کەیف بکە ئێستە، ئێستە مەوجوودە

١١٩

تا باز شناختم من این پای ز دست
این چرخ فرومایه مرا دست ببست
افسوس که در حساب ما خواهد شد
عمری که مرا بی می و معشوقه گذشت

کاتێ کە ناسیم من لەپێی دەستم
چەرخی بەدمایە دوو دەستی بەستم
ئەم حاڵە بە ژین چۆن حیساب ئەکرێ؟
نە یار، نە بادە، نە تۆزێ مەستم

١٢٠

این قافلەی عمر عجب می‌گذرد
دریاب دمی که از طرب می‌گذرد
ساقی غم فردای حریفان چه خوری؟
پیش آر پیاله را که شب می‌گذرد

کاروانی عومر تێپەڕی وەك خەو
هانا شەرابێ، لادە لەم و لەو
غەمی بەیانی ئێستە بۆ ئەخۆی
ساقی شەرابێ وا تێپەڕی شەو

١٢١

ایــزد بــه بــهشت وعــده بـر مـا مــی‌کرد
بر خلق درین جـهان حــرامش کــی کــرد؟!
شخصی ز عرب نــاقەی (حــمزه) پــی کــرد
پــیغمبر مــا حــرام مــی بــروی کــرد

شه‌راب له به‌هه‌شت بـۆ خـاس و عـامه
له‌م دنــیا مــه‌نعی هــه‌ر بــۆ نــه‌فامه
لاقــی حــوشترێ «حــه‌مزه» عــاره‌بی
په‌ڕاندی؛ بۆ من مـه‌ی کـه‌ی حـه‌رامـه؟

١٢٢

ای رفته و باز آمده (بَلْ هُمْ) گشته
نامت ز میان نام‌ها گم گشته
ناخن همه جمع آمده و سم گشته
ریش از پس کون آمده و دم گشته

هاتنت، چوونت ئایەی «بَلْ هُمْ» بوو
ناوت لە ناوی ناواندا گوم بوو
ناخون کۆمەڵ بوو ها لێت بە سم بوو
ڕیشت کەوتە دوا وا لێت بە دوم بوو

١٢٣

گویند کسان: بهشت با حور خوش است
من می‌گویم کـه آب انگـور خـوش است
ایـن نـقد بگـیر دست از آن نسـیه بـردار
که آواز (دهل) شنیدن از دور خـوش است

لەلای خەڵق بەهەشت لەگەڵ حوور خۆشە
لەلای من ئـاوی (تـرێسوور) خـۆشە
ئـەم نـەقدە بگـرە ئـەو وەعـدە بـەردە
کە دەنگی دەهۆڵ هـەر لە دوور خـۆشە

١٢٤

جامی و می و ساقی، بر لب کشت
این جمله مرا نقد و تو را نسیه بهشت
مشنو سخن بهشت و دوزخ از کس
کی رفت به دوزخ و کی آمد ز بهشت؟

جام و شەراب و ساقی و لالەزار
بۆ من بێ و بۆ تۆ بەهەشتی نازار
باسی بەهەشت و دۆزەخ بەس بکەن
کێ دۆزەخی دی، کێ بەهەشت یەك جار؟

١٢٥

ای آن‌که نتیجه‌ی چهار و هفتی
در هفت چهار دائم اندر تفتی
می خور که هزار بار پیشت گفتم
باز آمدنت نیست، چو رفتی رفتی!

ئەی لە چوار و حەوت کە هاتیتە دی
لە حەوتە لە چوار ڕەنج و دەردت دی
شەراب بنۆشە چەن جار پێم وتی!
هاتنەوەت نییە کە مردی، مردی

١٢٦

مـــاييم و مـــی و مـطرب و كـنج خـراب
فـــارغ ز امـــيد رحـــمت و بـيم عـذاب
جـــان و دل جـــامه پـــر درد و شــراب
آزاد ز خـــاك و بـــاد و از آتش و آب

شــەراب و يــار و ســووچێكی بـاگـر
بــەسمە نــامەوێ لەمــە زيــاتر
كــراس، گــيان و دڵ، بــارمتەی مـەيە
بــێباك لە خــاك و ئـاو و بـا و ئـاگـر

١٢٧

گر از پی شهوت و هوا خواهی رفت
از من خبرت که بی‌نوا خواهی رفت
بنگر چه کسی و از کجا آمده‌ای
میدان که چه می‌کنی، کجا خواهی رفت

له شوێنی شه‌هوه‌ت، هه‌وای نه‌فس بڕۆی
له جیاتی شادی، ده‌رد و غه‌م ئه‌خۆی
بزانه تۆ کێی، له کام لا هاتی؟
ئێسته چی ئه‌که‌ی، بۆ کام لا ئه‌ڕۆی؟

١٢٨

در پــردەی اســرار کســی را ره نــیست

زیـن تـعبیه جـان هـیچ‌کس آگـه نـیست

جــز در دل خــاك هــیچ مــنزلگـه نـیست

بشــنو کــه چـنین فسـانه کـوتـه نـیست

ڕێــیه‌کــه پــه‌رده‌ی ئــه‌سراری خــودا

پــێچو پــڵووچه کــه‌س ڕێ ده‌رنــاکــا

غه‌یری دوو تــۆی خــاك مــه‌نزڵگه نــییه

ڕێس و گـــوریسه، زوو نــابێ کــۆتا

١٢٩

در یاب کە از روح جدا خواهی شد
در پردەی اسرار فنا خواهی شد
می نوش، ندانی ز کی آمدەای
خوش باش، ندانی بە کجا خواهی شد

هاکا جیا بووینۆ لە ڕۆحی شیرین
چووینە تۆی دوو تۆی تاریکی زەمین
شەراب بنۆشە مەعلوم نایزانین:
لە کوێوە هاتین و بۆ کوێ ئەچین؟!

١٣٠

آمد سحری ندا ز میخانەی ما:

کە ای رند خراباتی و دیوانەی ما

برخیز کە پر کنیم پیمانە ز می

زان پیش کە پر کنند پیمانەی ما

دەمەو بەیانی لە مەیخانەی من

دەنگێ هات وتی: دێوانەیی من!

هەڵسە، پڕ بکەین پەیمانە لە مەی

بەر لەوە پڕکەن پەیمانەی مردن

۱۳۱

چون مردن تو مردن یکبارگی است
یك بار بمیر، این چه بیچارگی است
خوبی و نجاستی و مشتی رگ و پوست
انکار نبود، این چه غمخوارگی است؟

هەر ئەبێ بمرین، نە مردن لە چی؟!
مردن یەك جارە، بزووتن لە چی؟!
خوێن و پیسایی و چنگی ڕەگ و پێست!
نەبوون باشترە، غەم خواردن لە چی؟

١٣٢

چون حـاصل آدمـی در ایـن شـورسـتان:
جز خوردن غـصه نـیست یـا کـندن جـان
خـرم دل آن کــزین جـهان زود بــرفت
آسـوده کسـی کـه خـود نـیامدبه جـهان!

چی دەست ئەکـەوێ لە ژیـان ئـینسان
غەیری غەم خواردن یا خۆ گیان کێشان
خۆزگەم بـەوەی زوو لە دنـیا دەرچـوو
بـەختیار کـەسێکە کـە نـەیدی ژیـان!

١٣٣

بــا مــی بــه کنار جوی مــی‌باید بــود
و از غــصه کــناره جــوی مــی‌باید بــود
چون عــمر گــران‌مــایه‌ی مــا ده روز است
خــندان لب و تــازه روی مــی‌باید بــود

کەناری جــۆیەك، شــەراب بــێ هــاودەم
کــەنارە گــیر بــین، لە دەرد و لە غــەم
عــومری شــیرینی ئــێمە یــەك دەمــە!
ڕوو خۆش و دڵشاد، بــژین هــەموو دەم

١٣٤

من بی می ناب زیستن نتوانم
بی جام کشید بار تن نتوانم
من بندەی آن دمم کە ساقی گوید:
یك جام دگر بگیر و من نتوانم

من بە بێ شەراب قەت ژینم نابێ
بێ پیاڵەی پڕ مەی ڕوانینم نابێ
بەندەی ئەو ساتەم کە ساقی ئەڵێ:
جامێ تر بگرە، توانینم نابێ!

١٣٥

ساقی غم من بلند آوازه شده است
سر مستی من برون ز آوازه شده است
با موی سفید سرخوشم کز می تو
پیرانه سرم بهار دل تازه شده است

ساقی غەمی من بەرز ئاوازەیە
سەرخۆشیم زیاد لە ئەندازەیە
هەرچەند ڕیش سپیم، سەرخۆشم لەمەی
خۆم پیرو کۆنم، دڵم تازەیە

١٣٦

تـا زهـره و مـه بـر آسـمانند پـديد
بـهتر ز مـی لعـل كسـی هـيچ نـديد
من در عجبم ز مـی فـروشـان كـه ايشـان
به زان‌چه فـروشـند چـه خـواهـند خـريد

تـا مـانگ و زوهـره بـاقی ئـه‌مێنێ
له شه‌راب چاكـتر كـه‌س هـیچ نـاهێنێ
مـه‌ی‌فرۆش سـه‌ری چـۆن لێ شـێواوه
له‌وه‌ی ئـه‌یفرۆشێ چـاكـتر ئـه‌سێنێ؟

۱۳۷

بر خیز و بیا بُتا برای دل ما
حل کن به جمال خویشتن مشکل ما
یك کوزەی می بیار تا نوش کنیم
زان پیش که کوزه کنند از گل ما

هەڵسە سا ساقی، تازە گوڵی من
لابەرە غەم و دەردی دڵی من
گۆزەیەك شەراب بێنە بینۆشم
ئەکرێ بە گۆزە، ڕۆژێ گڵی من!

١٣٨

صبحی خوش و خرم است، خیز ای ساقی
در شیشه کن آن شراب از شب باقی
جامی به من آر و دم غنیمت میدان
فردا چو رسد تو نیز خشت طاقی!

هەڵسە بەیانە، فیدات بم ساقی
هەر لەو شەرابە، شەو ماوە باقی
جامێ پر بکە؛ ئیمڕۆ فرستە
ڕۆژێ تێ کە تۆیش خشتێکی تاقی!

١٣٩

چندین غم بیهوده مخور، شاد بزی
و اندر ره بیداد تو با (داد) بزی
چون آخر کار این جهان نیستی است
انگار که نیستی و آزاد بزی

بەس غەمی بێسود بخۆ، بە دڵشاد
لە دنیا بژی؛ (هەرچی بادا باد)
دنیا ئاخری هەر ئاخر بوونە
وەبزانە نەبووی؛ بژی وەك ئازاد

١٤٠

من زین دل بی‌خبر به جان آمده‌ام
و از جان ستم‌کش به فغان آمده‌ام
چون کار جهان با من و بی من یکسان
پس من به چه کار در جهان آمده‌ام

دەردی دڵ تەواو گەیشتە گیانم
لە گیانم زیاتر من هەراسانم
من ببم، نەبم دنیا وەك یەکە
ئەبێ فائیدەی چی بێ ژیانم؟

١٤١

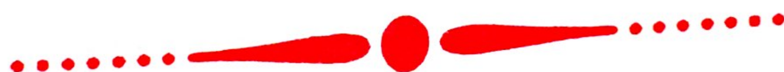
ای بس کـه نـباشیم، جـهان خـواهـد بـود
نـه نـام ز مـا و نـه نشـان خـواهـد بـود
زیـن پـیش نـبودیـم و نـبود هـیچ خـللی
زین پس چو نباشیم هـمان خـواهـد بـود!

ئـێمه نـامێنین، دنـیا ئـەمێنێ
نـاو و نـیشانمان بـە جـێ نـامێنێ
لەمـەو بـەر نـەبوین دنـیا نـەڕووخا
لەمـەو دواش نـەبین هـەر وا ئـەنوێنێ!

١٤٢

گل گفت: به از لقای من رویی نیست
چندین ستم گلابگر باری چیست؟
بلبل به زبان حال با او می‌گفت:
یك روز كه خندید كه سالی نگریست؟

گوڵ وتی: سەیری ڕەنگم چەن جوانە
زوڵمی گوڵاوگر لای من تاوانە!
بولبولێ پێی‌وت بەزبانی حاڵ:
ڕۆژێ پێکەنین، ساڵێ گریانە!

١٤٣

دوشینه پی شراب می‌گردیدم
افسرده گلی، کنار آتش دیدم
گفتم که چه کرده که می‌سوزندت؟
گفتا: نفسی درین چمن خندیدم!

دوێشەو بۆ شەراب من لە گەڕاندا
گوڵێکم بینی، لە ئاگرداندا
هەڵقرچاو پیم‌وت: بۆ ئەتسووتێنن؟
وتی: پێکەنیم لە ناو باخاندا

١٤٤

محرم هستی کە با تو گویم یك دم:
کز اول کار خود چە بودست آدم؟
محنت زدەی سرشتە اندر گل غم
یك روز همین بود و برداشت قدم

چونکە مەحرەمی من پێت ئەڵێم زوو:
لە هەوەڵجاردا کە ئادەم چی بوو؟
بەدبەخت، لە قوڕی غەم دروست کرا
بۆ تاقە ڕۆژێ، دەریان پەڕاند زوو!

١٤٥

ساقی ببرم گر بت یاقوت لب است
ور آب خضر بەجای آب عنب است
گر زهره بود مطرب و عیسی همدم
چون دل نه بەجا بود نه جای طرب است

فەرزم کرد ساقیم وەك ماهتابە
گەر ئاوی حیات لە جێی شەرابە
زوهرە و موغەنی و عیسام هاودەم بێ
دڵ نارەحەت بێ لەلام عەزابە

١٤٦

گل گفت: کە من یوسف مصر چمنم
یاقوت گران‌مایەی پر زر دهنم
گفتم: چو تو یوسفی نشانی بنمای
گفتا: کە بە خون غرق نگر پیرهنم

گوڵ وتی: منم یووسف بە وێنە
لەعلی دەهەنم یاقووت شکێنە
وتم: یووسفی نیشان بنوێنە
وتی: کراسم ها غەرقی خوێنە

١٤٧

در روی زمین اگر مرا یك خشت است
آن وجه می است اگر که نامش زشت است
ما را گویند: وجه فردای تو کو؟
دراعه و دستار نه مریم رشته است

کەڵکەڵەی شەراب واکەوتە سەرم
بە قەرز و حازر ئیش پێکهێنەرم
پێم ئەڵێن: پارەی بەیانیت کوانێ؟
بۆچ «مریەم» ڕێسای جبە و مێزەرم؟!

١٤٨

با مردم پاك و اهل و عاقل آميز

و ز نااهلان هزار فرسنگ گريز

ار زهر دهد ترا خردمند بنوش

ور نوش رسد ز دست نا اهل بريز

لەگەڵ عاقڵدا تێکەڵ بوون چاکە

پڕ بە پێ لە دەست ناکەس هەڕاکە

ناکەس وەکوو مار ناکاو ئەتگەزێ!

زەهری دانشمەند لە جێی تلیاکە!

١٤٩

در عالم جان به هوش می‌باید بود
در کار جهان خموش می‌باید بود
تا چشم و زبان و گوش بر جا باشد
بی چشم و زبان و گوش می‌باید بود

بۆ عالەمی ڕۆح پڕ بیر و هۆش بە
بۆ ئیشی دنیا لاڵ و خەمۆش بە
تا گوێچکە و چاو و زبان ئەمێنێ
بێ‌چاو، بێ‌زبان، بێ‌هوش و گۆش بە

١٥٠

خرم دل آن‌کسی که معروف نشد
در فوطه و در اطلس و در صوف نشد
سیمرغ‌وش از سر دو عالم برخاست
در کنج خراب همچو من بوف نشد

خۆزگە بەو کەسە پێی نەوترا زل
خوری و ئەتڵەسی بۆ نەکرا بە جل
لە هەر دو دونیا وەك «عەنقا» نەك وەك
منی بایەقوش؛ کەلاوە مەنزل

١٥١

خوش باش کە غصە بی‌کران خواهد بود
بر چرخ قران اختران خواهد بود
خشتی کە ز قالب تو خواهند زدن
ایوان و سرای دیگران خواهد بود

کەیف بکە، بێ غەم نابینی شەوێ
ئەستێرەی ئاسمان لە یەك ئەکەوێ؟
خشتێ لە خۆڵی لاشەی تۆ ئەکەن
بەر کۆشك و سەرای یەکێ ئەکەوێ

١٥٢

ای دل ز غبار جسم اگر پاك شوی

تو روح مجردی، بر افلاك شوی

عرش است نشیمن تو، شرمت بادا

کآی و مقیم خطەی خاك شوی

دڵە لە ژەنگی لاشە گەر پاکی

ڕۆحێکی پاکی، بۆ ئەفلاك چاکی

عەرشە جیگەی تۆ، تۆ شەرمت ببێ

کەبۆ چەن ڕۆژێ دانیشتووی خاکی

١٥٣

آن بـه کـه ز جام بـاده دل شـاد کـنی
وز نـامده و گـذشته کـم یـاد کـنی
ویـن عـاریتی روان زنـدانـی را
یك لحـظه ز بـند عـقل آزاد کـنی

به جـامێ شـەراب بـا دڵ شـاد بکـەین
لە بـوون و نـەبوون کـەمتر یـاد بکـەین
بـێچارە سـووکی لە تـۆی زنـدانـا
لە بـەندی ژیـری، گـیان ئـازاد بکـەین

١٥٤

از من رمقی به سعی ساقی مانده است
وز صحبت خلق بی‌وفاقی مانده است
از باده‌ی دوشین قدحی بیش نماند
و از عمر ندانم که چه باقی مانده است؟

نیو نەفەس ماوە ساقی لە ژینم
لە تێکەڵی خەڵق یەکجار بە قینم
لە بادەی دوێشەو یەك پیاڵە نەما
نازانم چی ما عومری شیرینم؟

١٥٥

چون کار نه بر مرادما خواهد بود
اندیشه و جهد ما کجا دارد سود؟
پیوسته نشسته‌ایم در حسرت آنك
دیر آمده‌ایم و رفت می‌باید زود

لە دەست ئەم چەرخە هەر خەفەت ئەخۆم
ڕەنجم بێ‌سوودە، بەڵکە ڕەنجەڕۆم
(چموچارمە) ڕۆژ و شەو ئەڵێم:
ئای درەنگ هاتم، هاوار زوو ئەڕۆم!

۱۵٦

ای چرخ همه خسیس را چیز دهی

گرمابه و آسیاب و دهلیز دهی

آزاده به نان شب گروگان بنهد:

شاید که بر این چنین فلک (تیز) دهی

ئەم چەرخە پیسە، دۆستی ڕەزیلە

حەمام و قەسر و ئاش بۆ بەخیلە

(تڕها!) لە دەور و چەرخ و گەڕانت

دانا بۆ شێوی شەوی زەلیلە!

١٥٧

گــر بـر فـلکم دست بـدی چـون یـزدان
بـــرداشـــتمی مــن ایـن فـلـك را ز مـیان
از نـــو فـــلکی دگـــر چـــنان ســاختمی
کـــه آزاده بـــه کــام دل رسـیدی آســان

گەر من وەك یەزدان دەسەڵاتم ئەبوو؟
چــەرخی گــەردوونم زوو هــەڵگرتبوو
ســەر لە نـوێ ڕەنگـی ڕەنگـم ئـەڕێژا
ئــازاد بــە کــامی دڵ بگــەن هــەموو

١٥٨

گـر آمـدنم بـه مـن بـدی، نـامدمی

ور نیز شدن بـه مـن بـدی، کـی شـدمی؟

به زان بـندی کـه انـدر ایـن دیـر خـراب

نـه آمـدی، نـه شـدمی، نـه بـدمی!

کـەی مـن هـاتنم بـەدەستی خـۆم بـوو

یـا خـۆ مـردنم بـە ئـارەزوو بـوو؟

هـاتن و، بـوون و، ڕۆیـین لە دنـیا

هـیچم نـە ئـەویست دەسـەڵاتم نـەبوو

١٥٩

آن‌کس که زمین و چرخ و افلاك نهاد؟
بس داغ که او بر دل غمناك نهاد
بسیار لب چو لعل و زلفین چو مشك
در طبل زمین و حقه‌ی خاك نهاد!

ئەو کەسەی زەوی و چەرخی داناوە
زۆر داغی گەرمی بە دڵدا ناوە
چەن لەعلی لێو و چەنێ زوڵفی لوول
یەك یەك نایە خاك؛ ڕزا و پواوە؟

١٦٠

نــه لایـق مسـجدم نــه در خــورد کــنشت
ایــزد دانــد گــل مــرا از چــه سـرشت:
چون کــافر درویشــم و چــون قــحبه زشت
نــه دیــن و نــه دنــیا و نــه امــید بــهشت!

نەکـەنشتە چـوون نـە مـزگەوت بـینین
لەکـام گـڵ خـولقام بـۆ خـوایـە زانـین
دین و بەهەشت و دنیام لە دەست چوو
وەك گاوری لات و قـەحبەی نـاشیرین!

١٦١

ای بی‌خبران جسم مجسم هیچ است
و این طارم نه سپهر ارقم هیچ است
خوش باش که در نشیمن کون فساد
وابستەی یك دمیم، آن هم هیچ است!

ئەم لاشە بۆشە هیچە؛ بێ‌خەبەر
نۆ تەبەق ئاسمان هیچە سەراسەر
خۆش بژی تۆزێ، نازانی ژیان
یەك هەناسەیە هیچە دێتەدەر!

١٦٢

آن‌هـا کـه فـلك ریـزەی دهـر آرایـند

آیـند و رونـد و بـاز بـا دهـر آیـند

در دامـن آسـمان و در جـیب زمـین

خـلقیست کـه تـا خـدا نـمیرد زایـند

ئەستێرەی ئاسمان ڕیز ڕیز لە سەر ڕێن

ئـاوا ئـەبن و چـین بـە چـین هـەڵدێن

مـەخلووقی دەوری زەوی و ئـاسمان

تـا نـەمرێ خـودا هـەر لە زاوزێن!

١٦٣

تــا کــی غـم آن خــورم کــه دارم یــا نــی
وین عــمر بــه خــوش‌دلی گــذارم یــا نــی؟
پر کــن قــدح بــاده کــه مــعلومـم نـیست:
کــه ایــن دم کــه فــرو بــرم بــرآرم یــا نــی

تــا کــەی مــن غــەمی بــوون و نــەبوونی
بــە خـــۆشی ئــەژیم یــا بــە زەبــوونی
پـــڕکە پــیاڵە هــیچ مــەعلووم نــییە
ئــەم هــەناسەیە داچــوو و دەرچــوونی!

١٦٤

دی کـوزەگـری بـدیدم انـدر بـازار

بـر پـارە گـلی لگـد همی زد بسیار

وان گـل بـە زبـان حـال بـا او مـی گفت:

مـن هـمچو تـو بـودەام مـرا نـیکو دار

گـۆزەگـەرێکم دوێ دی لە مـەیدان

قـوڕی ئـەشێلا بـە دڵ و بـە گـیان

بـە زبـانی حـاڵ ئـەو قـوڕە ئـەیگوت:

من وەکوو تۆ بووم بەس بێ تێكشێلان

١٦٥

این کوزه گران که دست در گل دارند
عقل و خرد و هوش بر آن بگمارند!
بر گل لگد و تپانچه تا چند زنند
خاك بدن است تا چه می‌پندارند

ئەوانەی قوڕی گۆزە ئەشێلن
بە دست و بە پێ هونەر ئەنوێنن!
تا کەی پێلەقە، شەپازلە تا کەی؟
بۆ دست و پەنجە و گەردن ئەشکێنن؟

١٦٦

دل سرّ حیات اگر کماهی دانست
در مرگ هم اسرار الهی دانست
امروز که با خودی ندانستی هیچ
فردا که ز خود روی چه خواهی دانست

دڵ سیرڕی ژینی ئەگەر ئەزانی
ڕێی بۆ ئەسراری مەرگیش ئەهانی!
تۆ ئێستە زیندووی، واقت وڕماوە
کە بمری ئەوسا زانین ئەتوانی؟!

١٦٧

اجرام کە ساکنان این ایوانند
اسباب تردد خردمندانند
هان تا سررشتەی خرد گم نکنی
کانان کە مُدْبِرند سرگردانند

لەو ئەستێرانەی وان بە حەواوە
خیرەدمەند هەموو هۆشیان داماوە
نەکەی سەر ڕشتەی خیرەد گوم بکەی
عاقڵتر زیاتر سەر لێ شێواوە!

١٦٨

در کارگه کوزه گری بودم دوش
دیدم دو هزار کوزه گویا و خموش
هریك به زبان حال با من گفتند:
کو کوزه گر و کوزه‌خر و کوزه‌فروش

لای گۆزەگەرێ دوێنێ لە بازاڕ
چەند گۆزەم بینی بێدەنگ و دەنگدار
یەك بە یەك ئەیگوت بە زبانی حاڵ:
کوا گۆزە فرۆش، کوانێ خەریدار

١٦٩

هـــان کـــوزه‌ گـــر را بـپای اگـــر هشـیاری:
تـــا چـــند کـــنی بـــر گـــل آدم خـــواری
انگشت فـــــریدون و کـــــف کـــیخسرو
بـــــر چـــرخ نـــهاده چـــه مـــی‌پنداری؟

تـــاکـــەی گـــۆزەگـــەر بـــە گـــڵ شـــەنوکەو
بـــەسە ئـــازاری لاشـــەی ئـــەم و ئـــەو
بـــە چـــی ئـــەزانـــی وا وردی ئـــەکـــەی
پەنجەی فەرەیدون، دەستی کەیخەسرەو

١٧٠

می خوردن و شـاد بـودن آیـین مـن است

فارغ بودن ز کـفر و دیـن، دیـن مـن است

گفتم به عروس دهر: کـابین تـو چـیست؟

گــفتا: دل خــرم تــو کــابین مـن است

شــەراب و شـــادی ئـــایینی مـــنە

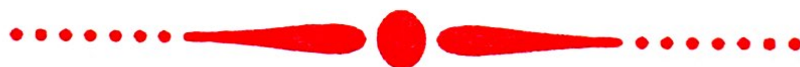
بــێباك لە کــفر و دیــن، دیــنی مــنە

پــرسیم لە بــووکی دنــیا: مــارەییت؟

وتـــی: دڵ خــۆشیت کــابینی مــنە!

١٧١

شیخی بە زن فاحشە گفتا: مستی؟
هر لحظە بە دام دگری پابستی!
گفتا: شیخا هر آنچە گویی هستم
اما تو چنانکە می‌نمای هستی؟!

شێخێ بۆ تەمێی ژنێکی بەدخوو
قیرە قیڕی بوو ئەهات و ئەچوو
ژن وتی: یا شێخ چی ئەڵێی من وام
بەڵام تۆ وەهای وەك ناوت دەرچوو؟

١٧٢

ما افسر خان و تاج کی بفروشیم
دستار و قصب به بانگ نی بفروشیم
تسبیح که پیك لشکر تزویر است
ناگاه به یك پیاله می بفروشیم!

کورسی و تەختی خان لەگەڵ تاجی «کەی»
میزەر و جبە بە یەك سۆزەی نەی
تەسبێح پێشداری لەشکەری ڕیا
لە پڕ من ئەیدەم بە یەك پیاڵە مەی!

١٧٣

من هیچ ندانم که مرا آن‌که سرشت
از اهل بهشت کرد، یا دوزخ زشت؟
جامی و بتی و بربطی و لب کشت:
این هر سه مرا نقد و ترا نسیه بهشت

نازانم؟ کاتێ کە دروست کرام
بۆ بەهەشت یا بۆ دۆزەخ دانرام
وەعدەی بەهەشتم دابە تۆ، بۆ من
عوود و شەراب و یاری دڵارام

١٧٤

گر می نوشد گدا به میری برسد
ور روبهکی خورد به شیری برسد
ور پیر خورد جوانی از سر گیرد
ور زان‌که جوان خورد به پیری برسد

سوالکەر مەی بخوا میری میرانە
گەر ڕێوی بیخوا شێری ژیانە
جاهیل بینۆشێ ئەگا بە پیری
پیر بە نۆشینی وەك نەوجوانە

١٧٥

سر دفتر عالم معانی عشق است
سر بیت قصیدەی جوانی عشق است
ای آن‌که خبر نداری از عالم عشق
این نکته بدان که زندگانی عشق است

سەرلەوحەی عیلمی مەعانی عەشقە
شابەیتی شیعری جوانی عەشقە
ئەی بێخبری کزەی سۆزی عەشق
خۆشی لە ژیان نایزانی عەشقە!

١٧٦

در دهـــر کســـی بــه گــلعذاری نــرسید
تـــا بـــر دلش از زمـــانه خـاری نـرسـید
در شانه نگر کـه تـا بـه صد شـاخ نشـد
دســـتش بـــه ســر زلف نگـاری نـرسـید

کــێ دەستی گـەیشت لە دنـیا بـە گـوڵ
نـەیدا لە دڵـی کسـپەی دڕکـی چـڵ
سەیری شانە کـەن تـا لەت لەت نـەبوو
تــێکەڵی نـەبوو بـە زوڵـف و کـاکـوڵ!

١٧٧

در چشم محققان چه زیبا و چه زشت

منزلگه عاشقان چه دوزخ چه بهشت

پوشیدن بیدلان چه اطلس چه پلاس

زیر سر عاشقان چه بالین چه خشت

لای عاشق یەكە گەر شیفا، گەر دەرد

هێلانەی عاشق چ گەرم و چ سەرد

وەك یەك ئەیپۆشێ ئەتڵەس و پەڵاس

سەرینی عاشق چ پەر بێ چ بەرد

١٧٨

ماهی امید عمرم از شست برفت
بی‌فایده عمرم چو شب مست برفت
عمری که ازو دمی جهانی ارزد
افسوس که رایگانم از دست برفت

ماسی ئومێدم لە تۆڕ دەر پەڕی
عومرم وەك شەوی سەرخۆش تێپەڕی
عومری شیرینی گرانمایەی من
سەد حەیف بە هەرزان لە منیان کڕی

١٧٩

عالم همه محنت است، ایام غم است
گردون همه آفت است، گیتی ستم است
فی الجمله، چو در کار جهان می‌نگرم:
آسوده کسی نیست و گر هست کم است:

عالەم میحنەت و ئەندووه و غەمە
دەورانی گەردوون دەرد و ستەمە
لە گەردشی چەرخ سەرنجە ئەدەم
کەس ئازاد نییە گەر بشبێ کەمە

١٨٠

هــفتاد و دو مــلتند در دیــن کــم و بــیش
از مــلت‌ها عشــق تــو دارم در کــیش
چه کفر، چه اسلام، چه طـاعت، چـه گـناه
مــقصود تــوی، بــهانه بــردار از پــیش!

حــه‌فتا و دو مــیلله‌ت خــه‌ریکی دیــنه
بــه‌ڵام مــن عــه‌شقی تــۆ لام ئــایینه
له کــفرو ئــیسلام، تــاعه‌ت و گــوناه
مه‌قسوود هــه‌ر تــۆیه و هــه‌ر تــۆ بــینینه

١٨١

هین، صبح دمید و دامن شب شد چاك
برخیز و صبوح کن، چرایی غمناك؟
می نوش دلا، که صبح بسیار دمد
او روی به ماکرده و ما روی به خاك

دەمی بەیانە، شەبەق بوو ڕووناك
پڕکە پیاڵە، قەت مەبە غەمناك
شەراب بنۆشە، زۆر شەبەق هەڵدێ
ئەو ڕوو لە ئێمە و ئێمە ڕوو لە خاك

١٨٢

سنت مکن و فریضه را هم مگذار
وان لقمه که داری ز کسان باز مدار
غیبت مکن و دل کسان را مازار
در عهدەی آن جهان منم، باده بیار

بۆ فەرز و سوننەت هیچ تێ مەکۆشە
نانێکت گەر بوو لە کەس مەیگووشە
ناوی کەس مەبە، کەس مەڕەنجێنە
بەهەشت هی خۆتە! شەراب بنۆشە

١٨٣

عــید آمــد و کــارهــا نکــو خــواهــد کــرد
ســاقی مــی لعــل در ســبو خــواهــد کــرد
افســـــار نـــــماز و (پــــوزبــــند) روزه
عــید از ســـر ایــن خــران خــواهــد کــرد

جەژن هات، ئیشمان گەلێ بۆ چاك بــوو
ساقی سـا شـەراب تـێکە زوو بـە زوو
لە ســەر کــەر و گـا چـەژن دای مـاڵی
زوو، ڕەشمەی نـوێژ و لەغـاوی ڕۆژوو

١٨٤

پیرانه سرم عشق تو در دام کشید
ور نه زکجا دست من و جام نبید؟
آن توبه که عقل داد جانان بشکست
وان جامه که صبر دوخت ایام درید

بە پیری عەشقت سەری خستمە داو
ئەینا من لە کوێ و شەرابی بەدناو؟!
جانانە تۆبەی عەقڵی شکاندم
کراسی سەبرم لەت لەت و دڕاو

١٨٥

بــــر خـــود درِ كـــام و آرزو را بســـتم

وز مـــنّت هـــر نـــاكس و كس وارســـتم

جز دوست چو كس نيست كه گـيرد دســتم

مـــن دانـــم و او چـنان كـه هســتم هســتم

دەرگـای ئـارەزوو و مـەقسەد دائـەخـەم

لە کـەس و نـاکـەس هـیچ داوا نـاکـەم

غەیری دۆست کەسێ دەستم نـاگـرێ!

هـەر ئـەو ئـەزانـێ هـەر چلۆنێ هـەم

١٨٦

تــا چـنـد اسـیر رنگ و بـو خـواهـی شـد
چند از پی هر زشت و نكو خـواهـی شـد؟
گـر چشـمەی زمـزمـی و گـر آب حـیات
آخــر بــە دل خــاك فـرو خـواهـی شـد

تــا كـەی خـەریكی ڕەنگ و بۆ ئـەبین
تاوێ دوای جـوان و تــاوێ نـاشیرین؟
چاوگـەی زەمزەم بی یـا ئـاوی حـەیات
قــووتت هــەر ئـەدا بـیری ژێـرزەمین!

١٨٧

چون حاصل آدمی درین جای دو در
جز درد دل و دادن جان نیست دگر
خرم دل آن‌که یك نفس زنده بود
و آسوده کسی که خود نزاد از مادر

چی دەست ئەکەوێ پیاو لە دنیای دوون؟
غەیری دڵ ئێشان غەیری گیان دەرچوون!
دڵخۆش یەکێکە یەك نەفەس بژی!
خۆزگەم بە وانەی لە دایك نەبوون

١٨٨

دنیا دیدی و هرچه دیدی هیچ است

و آن نیز که گفتی و شنیدی هیچ است

سرتاسر آفاق دویدی هیچ است

وان نیز که در خانه خزیدی هیچ است

دنیا و «مافیها»ی سه‌راسه‌ر هیچه

چیت‌دیت و چیت‌بیست هه‌موو هه‌رهیچه

هیچه سه‌راپا دنیا خول بده‌ی

له ژوور بۆ مردن بیته‌ده‌ر هیچه

١٨٩

ما لعبتگانیم و فلك لعبت باز
از روی حقیقت، نه از روی مجاز
بازیچه کنان بدیم بر نطع وجود
رفتیم به صندوق عدم یك یك باز

ئێمە بازیچە و گەردوون بازی باز
بە ڕووی ڕاستی نەك بە ڕووی مەجاز
بە بازی کردن هاتینە دنیا
چووینۆ بۆ عەدەم بە یەك «قەڵەم باز»

١٩٠

در کــــارگــه کــوزه گــری کــردم رای

در پــلــه‌ای دیــدم ایســتاده بــه پــای

مــی‌کرد دلیــر کــوزه‌را دست و پــای

از کــلــه‌ی پــادشاه و ز دست گــدای

تــێپەڕیم بــەلای گــۆزەگــەرێکدا

پێی لەسەر چــەرخی دەستابوو وەستا

بە دەست بۆ گۆزە دەست و لوولەی کرد

لە کــەللەی پــاشا و لە دەســتی گــەدا

١٩١

از تن چو برفت جان پاك من و تو
خشتى دو نهند بر مغاك من و تو
وانگه ز براى خشت گور دگران
در كالبدى كشند خاك من و تو

كه دەرچوو گيانى پاكى من و تۆ
خشت‌ڕێژى ئەكەن لاكى من و تۆ
ديسان بۆ خشتى قەبرى خەڵقى‌تر
ئەيخەنە قاڵب خاكى من و تۆ

١٩٢

بنگر ز جهان چـه طـرف بـر بسـتم، هـیچ
و ز حاصل عـمر چـیست در دسـتم، هـیچ
شـمع طـربم، ولی چـو بـنشستم، هـیچ
مــن جـام جـمم، چـو بشکسـتم، هـیچ

چیم بـرد لە دنـیای بـێ‌پایان مـن هـیچ
یا خۆم چیم دەست کەوت لە ژیان من هیچ
چرای شادی بووم، دوای کوژان من هیچ
با جامی‌جەم بم، دوای شکان من هـیچ

١٩٣

ایــن چــرخ فــلك کــه مــا در او گــردانــیم
فــــانوس خـــیال ازو مـــثالی دانـــیم:
خـــورشـید چـراغ دانـــی و عـــالم فـانوس
مـــا چـــون صـــوریم کـاندرو حـیرانـیم

لە چەرخ و دەورەی چەرخ، سەرگەردانین
ســـوورەتگەرێکە، وەهـــای ئـــەزانـین
خــۆرە چــرای ئـەو، دنـیایە فـانووس
ئــێمە ســـوورەتین، تـیادا حـەیرانـین!

١٩٤

معشوقه که عمرش چو غمم باد دراز
امروز ز نو تلطفی کرد آغاز
بر چشم من انداخت دمی چشم و برفت
یعنی: که نکویی کن و در آب انداز

عومری درێژ بێ یارم وەکوو غەم
ئیمڕۆ لوتفی بوو بە بێ زیاد و کەم
بەڵێ: چاکەی کرد دای بە دەم ئاودا
بە چاوی بینی چاوی پڕ گریەم

١٩٥

«خیام» که خیمه‌های حکمت می‌دوخت

در کوره‌ی غم فتاد و ناگاه بسوخت

مقراض اجل طناب عمرش ببرید

دلال امل به رایگانش بفروخت

خەییام خێوەتی حکمەتی دووران

کەوتە کوورەی غەم، سووتا بە سووتان

مەقەستی ئەجل تەنافی بڕی

دەڵاڵی ئەمەل فرۆشتی هەرزان

١٩٦

تــا کــی ز غــم زمــانه مــحزون بــاشی
بــا چشــم پــر آب دل پــر خــون بــاشی
می نوش و به عیش‌کوش و خوش‌دل می‌باش
زان پــیش کــه زیــن دایــره بــیرون بــاشی

تــا کــەی بۆ دنــیا غــەم ئــەخــەینه دڵ
چــاو پــڕ لە فــرمێسك، دڵت پــڕلە کــوڵ
شــەراب بــنۆشە بــە بــەزم و شــادی
بەر لە دەرچــوونت لە دنــیای ســەرچڵ

١٩٧

یك جرعه می ز ملك كاوس به است
و از تخت قباد و ملكت طوس به است
هر ناله كه رندی به سحرگاه زند
از طاعت زاهدان سالوس به است

چۆڕێ لە شەراب هەموو مڵکی «کەی»
تەختی قوباد و مڵکی تووس و ڕەی
ناڵەی ڕەندانەی ڕەند لە بەیاندا
چاکتر لە نووزەی سۆفی و لە نووکەی

١٩٨

مـــن در رمـــضان روزه اگـــر مـــی‌خوردم
تـــا ظـــن نـبری کـه بـی‌خبر مـی‌خوردم
از مـــحنت روزه روز مـــن چـــون شب بـــود
پـــنداشـــته بـــودم کـــه ســـحری مـــی‌خوردم

من کـه ڕەمـەزان بـە ڕۆژ شـێو ئـەکـەم
خۆم موستەحەقی سـەد جـنێو ئـەکـەم
تـــاریکی ڕۆژوو ڕۆژی کـــرد بـــە شـەو
وەهـــا ئـــەزانـــم کـــە پـارشێو ئـەکـەم

١٩٩

چون مرده شوم خاك مرا گم سازيد

احوال مرا عبرت مردم سازيد

پس، خاك و گلم به باده آغشته كنيد

و از كالبدم خشت سرخم سازيد

قەبرم وا تێكدەن نەيبێ نيشانە

بمكەن بە عيبرەت بۆ ڕووی زەمانە

خۆڵم بە شەراب بە قوڕ بشێلن

بۆ خشتی سەری كووپەی مەيخانە

٢٠٠

در سر هوس بتان چون حورم باد
بر دست همیشه آب انگورم باد
گویند کسان: ترا خدا توبه دهد
او خود ندهد، من نکنم دورم باد

سەر پڕ لە سەودای یاری شۆخ و شەنگ
دەست بە پیاڵەی شەرابی گوڵڕەنگ
خەڵق ئەڵێن: خودا تۆبەت قەبوڵ کا
من نایکەم مەگەر خۆی بیکا بێدەنگ

٢٠١

ای همنفسان مرا به می قوت کنید
وین چهرەی کهربا چو یاقوت کنید
چون مردە شوم به می بشویید مرا
و از چوب رزم تختەی تابوت کنید

هاوسەران بۆ من هەر شەرابە قووت
سوور ئەکا ڕەنگی زەردم وەك یاقووت
کە مردم یاران بمشۆن بە شەراب
هەم لە داری مێو هەڵبەستن تابووت

٢٠٢

در خـواب بـدم مـرا خـردمـندی گـفت:
کز خـواب کسـی را گـل شـادی نشگـفت
کاری چه کنی کـه بـا اجـل بـاشد جـفت
بـرخـیز کـه زیـر خـاك مـی‌باید خـفت

له شـیرین خـەودا پـیاوێکی هـۆشیار
وتـی: کـەس بـه خـەو نـابێ بـەختیار!
نـازانـی کـه خـەو بـرای مـردنه؟
هـەڵسه له خـاكدا ئـەخەوی نـاچار

٢٠٣

چون می‌گذرد عمر چه شیرین چه تلخ
پیمانه چو پر شود چه بغداد چه بلخ
می نوش که بعد از من و تو ماه بسی
از سلخ به غره آید و از غره به سلخ

شیرین بێ، تاڵ بێ، عومر هەر ئەڕوا
پەیمانە پڕ بێ چ بەڵخ، چ بەغدا
لە دوای من و تۆ مانگ گەلێ ئەڕوا
لە دوا بۆ هەوەڵ، لە هەوەڵ بۆ دوا

٢٠٤

چون نیست ز هرچه هست جز باد بدست

چون نیست ز هرچه نیست نقصان و شکست

انگار که هرچه هست در عالم نیست

پندار که هرچه نیست در عالم هست

چی هەیە هەمووی ڕووی لە زەواڵە

چی نییە نەقسی نییە، مەحاڵە

وەها بزانە چی هەیە نییە

چی نییە هەیە، سەیرە ئەم حاڵە

٢٠٥

در میکده جز بـه مـی وضـو نـتوان کـرد
وان نـــام کـه زشت شـد نکـو نـتوان کـرد
خوش باش که ایـن پـردەی مسـتوری مـا
بـدریده چـنان شـد کـه رفـو نـتوان کـرد

به شەراب ئەیشۆم چاو و دەست و پێم
مەشهوور بووم، هەر کەس ئەزانێ من کێم
پەردەی مەستووریم چەشنی لەت لەتـە
شـڕ و وڕم کـرد، پـینه نـەکـرێ پـێم

٢٠٦

در دهــــر بـــر نـــهال تـــحقیق نـــرست
زیــرا کــه دریــن راه کســی نـیست درست
هـــرکس زده است دست در شـاخی شست
امروز چو دی شناس و فــردا چــو نــخست

له دنـــــیا داریٚ ڕاست هــەڵ نــەچوو
بـۆیه هـیچ کـەسیٚ بـۆ ڕاسـتی نـەچوو
هەر کـەس لقـێکی گـێڕ و وێڕی گـرت
پــێوه ئـەلەرزیٚ و هــاکـا مـانوو بـوو

٢٠٧

در فصل بهار اگر بتی حور سرشت
پر می قدحی بمن دهد بر لب کشت
گر چه بر هرکس این سخن باشد زشت:
سگ به ز من ار زآنك برم نام بهشت

گوڵزاری بەهار و یاری گوێ ئاوێ
پیاڵەی شەراب، بە گۆشەی چاوێ
هەر چەن ئەم قسە زۆر ناشیرینە:
من لە جێ سەگ بم بەهەشتم ناوێ

٢٠٨

مى خور كه مدام راحت روح تو اوست
آسايش جان و دل مجروح تو اوست
طوفان غم ار درآيد از پيش و پست
در باده گريز كشتى نوح تو اوست

شەراب بنۆشە بۆ ڕۆح دەرمانە
دەرمانی غەم و ڕاحەتی گیانە
گەر لافاوی غەم دنیا بماڵێ
سواری بادە بە کەشتی تۆفانە

٢٠٩

روزی کە گذشتە است ازو یاد مکن
فردا کە نیامدە است ازو فریاد مکن
بر نامدە و گذشتە بنیاد منە
حالی خوش باش و عمر بر باد مکن

بێکەڵکە یادی ڕۆژی ڕابوردوو
یا پەلە پەلی ڕۆژی نەهاتوو
بێسوودە باسی ڕابوردوو و نەهات
فرسەتە زینهار ئێستەت لە دەستچوو!

٢١٠

چون چرخ بە کام یك خردمند نگشت

خواهی تو فلك هفت شمر خواهی هشت

چون باید مرد و آرزوها همە هشت

چە مور خورد بە گور و چە گرگ بە دشت

چەرخ بە ئارەزووی دانا ناکا گەشت

گەر حەوت تەبەقە یاخۆ تەبەق هەشت

کە مردی لاشەت چی ئەیخوا بیخوا

مێروولەی قەبر یاخۆ گورگی دەشت

٢١١

از جملەی رفتگان این راه دراز
باز آمدە کو کە خبر گوید باز
هان بر سر این دو راهەی آز و نیاز
تا هیچ نمانی کە نمی‌آیی باز

ئەم ڕێ دریژە بۆ نەبڕیاوە
ڕێبواری بۆچی نەهات لەلاوە؟
چی بە جێ ئێڵی لەم دوو ڕێگانە؟
کە مردیت بە خوا نایەیتە دواوە!

٢١٢

«خیام» اگر ز باده مستی خوش باش
با ساده رخی اگر نشستی خوش باش
چون عاقبت کار جهان نیستی است
انگار که نیستی چو هستی خوش باش

خەییام بە بادە، بە نەی دڵخۆش بە
بە ساقی سادە، بە مەی دڵخۆش بە
دنیا ئەوەڵ و ئاخر نەبوونە!
وابزانە نەبوویت کە هەیت دڵخۆش بە

٢١٣

چون نیست مقام ما در این دیر مقیم

پس، بی می و معشوق (خطایی است عظیم)

تا کی ز قدیم محدث ای مرد سلیم؟

چون من رفتم، جهان چه محدث چه قدیم!

بەم تەرحە دونیا نەبینێ دوشمن

بێ مەی و مەعشووق، مردنە مردن!

تا کەی لە کۆنی و تازەی دنیا باس

تازە بێ، کۆن بێ وەك یەکە بۆ من

٢١٤

زان کوزه مـی کـه نـیست در وی ضـرری

پر کن قدحی، بـخور و بـه مـن ده دگـری

زان پـیشتر ای صـنم کـه در رهگـذری

خـاك مـن و تـو کـوزه کـند کـوزه گـری!

لەو گـــۆزە کــەوا لە شــەرابــە پـڕ

پــیاڵەیەك پــڕکە ســاقی کــتوپڕ

خۆت بیخۆ و بۆ مـن تـێکە سـەر و مڕ

بـۆ گـۆزە خـاکمان ئـەشێلن وەك قـوڕ

برجه، بـرجـه، ز جـامه خـواب ای سـاقی

در ده، در ده شـــراب نـاب ای ســاقی

زان پیش کـه از کـاسه‌ی سـر کـوزه کـنند

از کوزه بـه کـاسه کـن شـراب ای سـاقی

ده هه‌ڵسه، هـه‌ڵسه ساقی بـه‌سیه خـه‌و

بـا بـیٚ شـه‌رابیٚ وه‌ك ده‌نـووكی كـه‌و

هـاكـا كـاسه‌ی سـه‌ر كـرا بـه گـۆزه

له گـــۆزه كـاسه پـڕكه بـه‌ر له ئـه‌و

٢١٦

تا چند اسیری عقل هر روزه شویم
در دهرچه صد ساله، چه یك روزه شویم
خوش‌دار تو کأس می ازان پیش که ما
در کارگه کوزه‌گران کوزه شویم

ئەگەر ڕۆژێ بێ یا سەد ساڵ ژیان
دیلی عەقڵین و بێزارین لە گیان
بگرە پیاڵەی شەراب بەر لەوە
ببین بە گۆزە لای گۆزەکەران

دوش بـــا عـــقل ایـــن ســـخن گـــفتم

کشـــف کـــن بـــا مـــن احـــتمالی چـــند

گـــفتم: ای مـــایەی هـــمە دانش

کـــرد خـــواهـــم ز تـــو ســـوآلی چـــند

گـــفتم: از عـــمر مـــن شـــدم بـــیزار

گـــفت: ســـوز و بســـاز ســـالی چـــند

گـــفتم: ایـــن دور زنـــدگانی چـــیست؟

گـــفت: خـــوابـــی و خـــیالی چـــند

دوێشەو بە هێواش من بە عەقڵم وت:
بۆم کەشف بکە چەن ئیحتیمالێك
وتم: سەرمایەی زانین و ژیری
لە تۆ ئەپرسم، من چەن سوئالێك
وتم: لە ژیان یەکجار بێزارم
وتی: سووتان و سازان چەن ساڵێك
وتم: ئەم دەوری ژیانە چییە؟
وتی: خەوتنە یا چەن خەیاڵێك

گـــــفتمش: چــــیست کــدخدایــی؟

گـفت: انـدکی عـیش غـصه سـالی چـند

گــفتم: اهــل ســتم چــه طـایفه‌انـد؟

گــفت: گــرگ و سگ و شــغالی چـند

گــفتم: ایــن دل بـه هــوش کــی گــردد؟

گــفت: چــون خــورد گــوشمالی چــند

گـــــفتمش: چــیست گــفته‌ی خــیام؟

گــفت: پــند است حسب حــالی چــند

وتم: ژن و ماڵ لە لای تۆ چۆنە؟
وتی: خۆشی کەم غەمی چەن ساڵێك
وتم: ستەمکار کام تیرە و هۆزە؟
وتی: سەگ و گورگ و چەن شوغاڵێك
وتم: کەی دڵم هۆشی دێتە بەر؟
وتی: با بیخوا چەن گۆشەماڵێك
وتم: وتاری (خەییام) لات چۆنە؟
وتی: بەڕاستی چەن حەسبی حاڵێك

سکاڵایەکی موتەرجیم

بێبەش لەو دنیا، لەم دنیا بەری
ئەو دەردی سەری، ئەم کوێرەوەری
ساقی شەرابێ بێنە فرسەتە
ژیان گاڵتەیە، دنیا قەشمەری

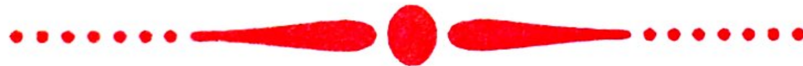
کە کەڵکت نەبوو تۆ بۆ نیشتمان
چاکترە لە تۆ، گاوان و شوان
بە بەرگ و خەو و خواردن ئینسانی
فەرقتان چییە تۆ لە گەڵ حەیوان؟!

داریٚ بەر دار بیٚ لە پیاوی بیٚبەر
چاکترە لە لای ئەربابی هونەر
بەری ئەو تۆزیٚ هەژار تیٚر ئەکا
بەری بیٚبەری دەردە؛ دەردی سەر

قەومیٚ کلۆڵ بیٚ خەوی گرانە
وەکوو کەروێشکی نوستووی ناو لانە
دیاردی لیٚ ئەکەن چاو ئەنووقێنیٚ
گەماڵ ئەیگریٚ بۆ تیر و تانە

قەومێ نەفام بێ دوای خەڵك ئەکەوێ
جێی خۆی خۆش ئەکا «بزن بۆ شەوێ»
تا ماڵ وەستا بێ مزگەوت حەرامە
ماڵت ڕووخاوە «نێرگەی» ئەنەوێ

کێ دەس بۆ دەرگای هەژارێ ئەبا؟
کێ ئەیکاتەوە غەیری «ڕەشە با»!
دەست و قەڵەمی ئەم چەرخە شینە
بۆ سەر سپی و سوور دایم ڕەش ئەبا

نـــەعوزو بـــيللا، چـــاوی کـــردگار
ئـــەڵێی نـــوقاوە لە عـــاستی هـــەژار
ئـــاه و نـــزۆڵە ســـەنگ دێـــنێتە دەنگ
بـــێ تـــەئسیر نـــابێ نـــاڵەی دەردەدار

بڵاوکردنەوەی کوردستان

وەرگێڕ لە چەند دێڕدا

■ خوا لێخۆشبوو شێخ سەلام کوڕی شێخ ئەحمەد، لە شێخانی عازەبانی دەوروبەری هەڵەبجەیە.

■ لە ساڵی ۱۳۱۰ کۆچی مانگی (۱۸۹۲ زایینی) لە دایک بووە لە دواییدا نیشتەجێی سلێمانی ئەبێ.

■ شاعیرێکی نازک خەیاڵ و نووسەرێکی گەورە بووە، وە چەند زمانی زانیوە. لە ساڵی ۱۳۷۹ کۆچی مانگی (۱۹۵۹ زایینی) وەفاتی کردووە.

■ جگە لە دیوانی شیعر، چەند کتێبی تری لێ بە جێ ماوە وەک «شاری و لا دێی» «قەسابخانە» و «جوولەکەی کۆڵ گیر»

انتشارات کردستان
Kurdistan Publication
سنندج ـ پاساژ عزتی ـ تلفن: ۲۲۶۵۳۸۲

9789649800592